

Vergaderjaar 2005–2006

30 387

Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet studiefinanciering 2000 in verband met onder meer invoering van leerrechten in het hoger onderwijs, herziening van de collegegeldsystematiek, invoering van het collegegeldkrediet en invoering van een nieuw aflossingssysteem (financiering in het hoger onderwijs)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMEEN DEEL

1. Inleiding

De lat ligt hoog: de regering heeft ambitieuze doelstellingen om de kennissamenleving te realiseren. Om deze ambities te kunnen waarmaken is het belangrijk de samenleving te motiveren hieraan een bijdrage te leveren. Dat kan worden gerealiseerd door mensen uit te dagen, door mensen kansen te bieden en door mensen verantwoordelijkheden te geven. Het doel is dat kennis sneller verworven wordt. Dat is waar we nu voor staan. In de beleidsbrief «Meer flexibiliteit, meer keuzevrijheid, meer kwaliteit: Financiering in het hoger onderwijs», aan de Tweede Kamer aangeboden bij mijn brief van 29 oktober 2004 (Kamerstukken II 2004–2005, 29 853, nr. 1), is uiteengezet op welke wijze een nieuw bekostigingsstelsel in het hoger onderwijs en een verruiming van de studiefinanciering hieraan kunnen bijdragen. De beleidsbrief bevat de voorstellen van de regering betreffende de vernieuwing van de instellingsbekostiging, de invoering van leerrechten, de collegegeldsystematiek en het stelsel van studiefinanciering voor het hoger onderwijs.

Deze memorie van toelichting onderteken ik mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

2. Aanleiding voor de invoering van leerrechten en wijziging van de studiefinanciering

2.1. Meer flexibiliteit, keuzevrijheid en kwaliteit

Onderwijs speelt een cruciale rol in onze samenleving. Die rol kan het alleen waarmaken op een gezonde financiële basis. Meer financiële ruimte voor het hoger onderwijs kan alleen door de financiële verantwoordelijkheid van de overheid scherper af te bakenen én door de instellingen voor hoger onderwijs meer ruimte te geven om extra inkomsten te genereren. Veel actuele ontwikkelingen hebben direct hun weerslag op de wijze

waarop het onderwijs wordt georganiseerd en ingericht. Dat is de reden om nu te kiezen voor een financieringsstelsel dat flexibel genoeg is om toekomstige veranderingen probleemloos te verwerken.

Jongeren moeten kunnen functioneren in een steeds complexere samenleving. Zij moeten zijn toegerust om het heft in eigen handen te nemen, ondernemend te zijn en mede zelf vorm te geven aan hun leren: *de lerende centraal*. Combinaties van leren en werken worden daarbij steeds belangrijker. Investeren in een studie is een verantwoorde stap in de persoonlijke ontwikkeling. Deze investering heeft namelijk vrijwel altijd een hoog rendement: de kosten die studeren meebrengt, worden in de meeste gevallen ruim terugverdiend. Van studenten wordt verwacht dat ze investeren in hun toekomst door zo effectief mogelijk te studeren. Studenten krijgen in het nieuwe stelsel de benodigde extra flexibiliteit, meer keuzevrijheid plus meer ruimte in geld. Actuele ontwikkelingen vragen om nieuwe modellen voor instellingsbekostiging, studie-financiering en collegegeldheffing. Uitgangspunt bij de wijzigingen is dat in geen geval de toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid van het hoger onderwijs in het geding mogen komen.

Doordat de bachelor-masterstructuur is ingevoerd en veel bachelor-opleidingen zijn verbreed, hebben studenten meer keuzemogelijkheden gekregen die ook hun mobiliteit vergroten. Met het accreditatiestelsel is sterker gewaarborgd dat opleidingen kwalitatief van voldoende niveau zijn. De bachelor-masterstructuur heeft mogelijk gemaakt dat een student meer formele momenten heeft om in het hoger onderwijs in te stromen en om over te stappen naar een andere opleiding. Daarnaast is met de bachelor-masterstructuur een impuls gegeven aan de verbreding van opleidingen en het werken met een major-minorsystematiek. De opzet van het «major-minor»-model heeft het voordeel dat studenten zich op verschillende met elkaar samenhangende disciplines kunnen oriënteren en daarmee ook verschillende kanten van hun talent tot ontwikkeling kunnen brengen. Bij een dergelijke opzet heeft een student ook tijdens de bacheloropleiding mogelijkheden om uit te vinden waar zijn voornaamste interesse ligt. Gevolg daarvan is een toename van het aantal keuzemomenten binnen de opleiding. Het gaat dan niet om wettelijk bepaalde momenten, maar om momenten waarop een student een weloverwogen keuze moet maken over de inrichting van zijn studie.

De mogelijkheden van het bachelor-masterstelsel voor differentiatie van het hoger onderwijs zijn echter nog lang niet uitgeput. Om hierop voort te borduren en om meer recht te doen aan de student als actief middelpunt komt deze centraal te staan in de bekostiging van het hoger onderwijs. Meer vraagsturing in de bekostiging zal de instellingen prikkelen om betere kwaliteit te leveren en studenten te voorzien van voldoende keuzemogelijkheden.

Een groot deel van de bevolking is zo goed opgeleid dat men op veel gebieden prima in staat is om zijn leven zelf te organiseren. Mensen onttrekken zich steeds meer aan de traditionele sociaal-politieke arrangementen en willen zelf keuzes maken en hun eigen persoonlijke voorkeuren en ambities tot uitdrukking brengen, of het nu gaat om hun loopbaan, hun levensloop en regelingen in de sfeer van de sociale zekerheid. De prestaties van de overheid, de publieke voorzieningen, worden steeds kritischer bejegend. Deze maatschappelijke trends werken ook door in het keuzen studiegedrag van studenten. In het algemeen geldt dat de technische mogelijkheden om aan individuele wensen tegemoet te komen sterk zijn toegenomen. De komende jaren zal e-learning naar verwachting op grotere schaal worden ingezet en bijdragen aan verdere flexibilisering van leerwegen.

Het verruimen van deze keuzemogelijkheden leidt overigens niet automatisch tot een substantieel hogere mobiliteit. Veel burgers hebben geen behoefte aan keuzevrijheid, sommigen spreken zelfs van keuzedwang. Het daadwerkelijk overstappen geschiedt niet zelden door een beperkte groep. Toch is het effect daarvan op zowel de aanbiedende als de vragende partijen van grote betekenis. Alleen al het feit c.q. het besef dat een vrager gemakkelijk kan overstappen naar een andere aanbieder, leidt tot een druk om vraaggericht te werken en om kwaliteit én service te leveren. Ook voor het hoger onderwijs geldt een dergelijke redenering en is dit de bedoeling: door de introductie van leerrechten – en de daaraan gekoppelde bekostiging van instellingen – worden universiteiten en hogescholen uitgedaagd om een kwalitatief goed aanbod te leveren dat aansluit bij de diverse doelgroepen. Overigens hebben niet alle studenten behoefte aan veel keuzemomenten tijdens hun studie. En zelfs de keuze voor een studie na de middelbare school of de bacheloropleiding wordt in veel gevallen niet alleen genomen op basis van kwaliteitsargumenten. Vaak spelen andere overwegingen een rol zoals regionale nabijheid, sociale motieven of beschikbaarheid van huisvesting. Maar feit is wel dat als er één doelgroep in staat is om bewuste kritische keuzes te maken, het hoger opgeleiden zijn. Zeker ook omdat hoger onderwijs een «high impact» goed is: de gemaakte keuze kan relatief veel gevolgen voor een student hebben. En feit is dat ook in het hoger onderwijs het hierboven beschreven mechanisme geldt, namelijk dat een beperkte groep bewust kiezende studenten de gewenste druk en kwaliteitsprikkel in het systeem kan brengen.

De *lerende centraal* betekent ook dat een student zelf bewust moet kiezen hoe hij in zijn studie investeert qua tijd en qua geld. Studenten werken nu veel naast hun studie om rond te kunnen komen. Daardoor vallen ze te vaak voortijdig uit of doen ze te lang over hun studie. Als studenten meer tijd aan hun studie kunnen besteden, zijn zij daarmee sneller klaar en komen ze ook eerder met de juiste kwalificatie op de arbeidsmarkt. Door studenten meer financiële ruimte te bieden hoeven ze minder naast hun studie te werken en kunnen ze daaraan meer tijd besteden. Dit wordt mogelijk gemaakt door de introductie van een collegegeldkrediet binnen de studiefinanciering. Dit collegegeldkrediet zorgt tevens voor een aansluiting tussen de systematiek van de leerrechten en de studiefinanciering. Zo kunnen studenten die hun leerrechten hebben verbruikt, nog één of meer jaren hetmogelijk hogere- instellingscollegegeld financieren via de studiefinanciering. Door de terugbetaling inkomensafhankelijk te maken wordt studenten een zekere basis geboden om een investering in de eigen studie te doen. Met deze maatregelen in de studiefinanciering wordt de financiële toegankelijkheid van het onderwijs gewaarborgd.

Om studenten bewust te maken van het feit dat zij zelf kunnen kiezen hoe zij investeren in hun studie door het inzetten van leerrechten, door het genieten van studiefinanciering en door het investeren van tijd in de studie, zal ook in de voorlichting aandacht worden besteed aan dit aspect.

2.2. Kanteling van aanbod- naar vraagsturing

Er is in het hoger onderwijs een kanteling nodig van aanbodsturing naar vraagsturing. Vraagsturing wil zeggen dat de studieloopbaan van een student centraal staat en dat het studietraject van een student meer het aangrijpingspunt wordt voor de financiering van het hoger onderwijs. Door de studerende centraal te stellen en hem uit te dagen scherpere keuzes te maken zullen opleidingen kwalitatief beter en doelmatiger worden. Deze omslag krijgt mede vorm door de invoering van leerrechten. Leerrechten zijn persoonsgebonden rechten op door de overheid gefinancierd onderwijs aan een door het Rijk bekostigde universiteit of

hogeschool, vertaald in de periode dat een student het (lage) wettelijk collegegeld betaalt én in de overeenkomstige bekostiging van instellingen vanwege het verzorgen van hoger onderwijs. Met de invoering van het stelsel van leerrechten worden instellingen meer dan voorheen uitgedaagd om tot kwalitatief hoogwaardig en doelmatig hoger onderwijs te komen. De groeiende intellectuele concurrentie om de gunst van kritische studenten zal een meerwaarde betekenen voor de kwaliteit van het hoger onderwijs.

Studenten die meer omvangrijke delen van hun studie aan een andere instelling willen volgen, krijgen hiertoe de mogelijkheid. Ook studenten die er na verloop van tijd achterkomen dat een instelling hen niet te bieden heeft wat ze ervan verwachten, moeten niet het gevoel hebben tot het einde van het studiejaar gevangene van hun eerdere keuze te zijn. Daarom is uitgegaan van op halve jaren gebaseerde leerrechten. Daarmee is niet beoogd dat alle studenten elk half jaar van opleiding wisselen. Indien een student bewust niet overstapt, blijft hij automatisch ingeschreven bij de «eigen» instelling. Wel is beoogd dat de studenten die daar behoefte aan hebben, de mogelijkheid krijgen een deel van hun studie elders te volgen. Omgekeerd kunnen instellingen hierop inspelen door onderdelen aan te bieden die interessant zijn voor studenten van andere instellingen vanwege verschillen in inhoud, kwaliteit of didactische vormgeving. Instellingen worden hiertoe ook geprikkeld, doordat studenten die ze binnenhalen ook een half jaar leerrechten meebrengen met de bijbehorende collegegeldinkomsten en instellingsbekostiging.

De nieuwe generatie kenniswerkers moet niet alleen economische waarde hebben, maar ook in staat zijn het maatschappelijk debat van morgen te bepalen. Van hoger opgeleiden mag worden verwacht dat zij niet alleen beschikken over een hoog kennisniveau maar ook over een kritische, eigenzinnige houding. Vanuit dat perspectief kan studeren geen nevenactiviteit zijn, maar moet de hele gemeenschap van hoger onderwijs (docenten, studenten en onderzoekers) in het teken staan van vorming en bezieling. Daarin kan een student geen passieve consument zijn, maar vormt hij juist het actieve middelpunt. Van een student wordt verwacht dat hij alleen deelgenoot wordt van deze kennissamenleving – zich laat inschrijven voor een opleiding – wanneer hij zich bewust is van de keuze die hij maakt.

De relatie tussen student en instelling is dan ook een tweezijdige: over en weer bestaan rechten en verplichtingen. Het is van groot belang dat deze rechten en plichten helder zijn. Studenten moeten weten waar zij aanspraak op kunnen maken. Anderzijds moeten instellingen studenten aan kunnen spreken op hun inzet, prestaties en gedrag bij het volgen van hoger onderwijs. Door helderheid over rechten en plichten te verschaffen weten studenten waar zij aanspraak op kunnen maken én wat van hen wordt verwacht. Ook aan studenten kunnen immers eisen worden gesteld om tot succesvol onderwijs te komen. Helderheid over rechten én plichten versterkt de betrokkenheid van instellingen en studenten en voorkomt vrijblijvendheid. Studenten zijn ook lid van de kennissamenleving die de instelling vormt. Van hen wordt meer verwacht dan alleen het «consumeren» van onderwijs. Studenten bevorderen het maatschappelijke en intellectuele klimaat binnen de instelling door actief bij te dragen aan het «academisch debat», door feedback op het onderwijs te geven en door bij te dragen aan de kennisopbouw binnen de instelling bijvoorbeeld door leeronderzoeken.

Een goede studiekeuze en informatie over aard en inrichting van de geaccrediteerde bachelor- en masteropleidingen die een instelling aanbiedt, zijn daarbij van groot belang. De keuze van een student voor een oplei-

ding vindt daardoor allereerst plaats op de natuurlijke momenten in een opleiding zoals bij inschrijving voor een bacheloropleiding, na de prope-
deutische fase en in voorkomende gevallen bij de keuze voor een master-
opleiding. De keuze van een student voor een opleiding brengt rechten
maar ook plichten mee: de keuze is niet vrijblijvend, wat onder meer
impliceert dat een student zich eerst binnen de instelling sterk moet
maken voor meer maatwerk, meer flexibiliteit en hogere kwaliteit via
ondermeer de medezeggenschap alvorens zich van de instelling af te
wenden.

Mobiliteit – een keuze voor een andere instelling of opleiding – kan daarbij
ingegeven zijn, doordat een student zich onvoldoende bediend weet
(geringe kwaliteit in allerhande vormen) of doordat hij een keuze maakt
voor het volgen van substantiële onderdelen van opleidingen bij instel-
lingen die daarin een sterk profiel hebben. Deze keuze voor een andere
opleiding en instelling heeft met de invoering van leerrechten ook gelijk
financiële gevolgen zowel voor de instelling waar een student vertrekt als
voor de instelling waar hij heen gaat. De keuzemogelijkheid zelf zal de
instellingen er naar verwachting van de regering dan ook al toe aanzetten
om hogere kwaliteit te leveren, ook als deze mogelijkheid niet daadwerke-
lijk door grote groepen studenten wordt benut. Ik stel daarbij vast dat in
Nederland meer dan voldoende variëteit aan opleidingen en instellingen
bestaat om studenten desgewenst in de gelegenheid te stellen om een
nieuwe keuze te maken. Het is daarbij niet nodig en ook ongewenst vanuit
de bestuurlijke verhoudingen zoals ik daaraan invulling wil blijven geven,
om instellingen te dwingen tot een eenvormig en uniform onderwijs-
model waarbij er voor heel Nederland gereguleerde overstapmomenten
komen. Instellingen die zich daartoe in staat achten, zullen aan de flexibili-
teit en het maatwerk (inclusief een diversiteit aan instap- en overstap-
momenten) invulling geven, gelet op de betekenisvolle financiële conse-
quenties daarvan na invoering van leerrechten.

Wil dit systeem goed werken, dan moet er goede, toegankelijke en gemak-
kelijk te interpreteren informatie over het onderwijsaanbod beschikbaar
zijn. Mede gelet op de ambities van de Nederlandse kennissamenleving
wordt van een student als aanstaand kenniswerker verwacht dat hij zich
tijdens zijn vooropleiding goed heeft georiënteerd op een studie in het
hoger onderwijs en hiervoor bewust heeft gekozen. Verder wordt van een
student verwacht dat hij bereid is om voldoende tijd aan de studie te
besteden, zodat er geen onnodige achterstand ontstaat. Daar staat tegen-
over dat een student veel van het hoger onderwijs mag verwachten. De
kwaliteit van de opleidingen, docenten en voorzieningen moet een
student een opleiding op hoog niveau garanderen, waarbij alle mogelijk-
heden worden geboden voor brede ontwikkeling en ontplooiing. Het
onderwijs moet uitdagend en kennisverdiepend zijn en een student goed
voorbereiden op de uitoefening van een beroep. Een student kan
verwachten dat opleidingen differentiëren naar capaciteiten en behoeften,
bijvoorbeeld door rekening te houden met eerder verworven kennis en
werkervaring of door *honours* programma's aan te bieden aan getalen-
teerde studenten. Als het goed is, maakt de opleiding de initiële motivatie
van een student duurzaam. Verder moeten opleidingen appelleren aan
doorzettingsvermogen, ethisch normbesef en academisch leiderschap; het
hoger onderwijs is immers de broedplaats van onze intellectuele en
wetenschappelijke voorhoede.

Daarnaast is van belang dat de overstapkosten zo laag mogelijk zijn, zowel
in financiële als in niet-financiële zin. Van belang is dat studenten
eenvoudig moeten kunnen overstappen zonder al te veel administratieve
rompslomp. In 2006 wordt Studielink geïntroduceerd. Studielink is een
gemeenschappelijk instrument voor het hoger onderwijs dat alle

instellingsadministraties en de Informatie Beheer Groep met elkaar gaat verbinden. Hierdoor ontstaat een infrastructuur voor gegevens-uitwisseling en meer standaardisering in het hoger onderwijs. Aanmeldingen en inschrijvingen gaan via Studielink verlopen. Concreet betekent dit voor een student dat als hij een half jaar onderwijs bij een andere instelling wil volgen, hij zich op eenvoudige wijze kan in- en uitschrijven. Studielink draagt er verder in het algemeen aan bij dat hogere eisen aan de informatievoorziening van instellingen niet gepaard gaan met meer administratieve lasten voor instellingen en studenten. Het is juist de bedoeling dat deze lasten verminderd worden en dat de dienstverlening aan studenten wordt verbeterd.

Overigens is het van belang goed te volgen of de flexibiliteit van het hoger onderwijs toeneemt en welke belemmeringen waar nodig weggenomen kunnen worden. Zo biedt de Inspectie van het onderwijs jaarlijks inzicht in de toename van de flexibiliteit door de invoering van de bachelor-masterstructuur. De invoering van de leerrechten vormt weliswaar een prikkel voor de instellingen om belemmeringen weg te nemen, maar zal gemonitord worden om goed zicht te krijgen op de effecten.

De invoering van leerrechten heeft tot doel ervoor te zorgen dat het hoger onderwijs aan de verwachtingen van een student beantwoordt. Daaraan zijn uiteraard wel grenzen.

De rol van een student als vragende partij is niet absoluut. De behoeften van werkgevers en het oordeel van de aanbiedende professionals zijn medebepalend. De maatschappelijke betekenis en de samenhang in en het niveau van een opleiding worden in een dialoog tussen betrokkenen bepaald en bewaakt. Bovendien kent keuzevrijheid ook voor de deelnemers zelf zijn grenzen. Niet elke student heeft behoefte aan het op individuele basis inrichten van zijn opleiding. Dat is ook niet nodig. Het gaat om het mogelijk maken van diversiteit: breed of smal, individueel of meer standaard, beroeps- of wetenschappelijk georiënteerd, meer of minder accent op combinaties van werken en leren.

Een opleiding moet worden gedefinieerd als een samenhangend onderwijspakket, leidend tot een eindkwalificatie die voldoet aan vakinhoudelijke en beroepseisen en aan internationaal gevalideerde niveau-eisen. Borging daarvan ligt bij de examencommissies en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie. Deze borging zal samen met het gegeven dat de leerrechten begrensd zijn (en dus niet lichtvaardig worden verzilverd), voorkomen dat switchgedrag van studenten leidt tot ondermaatse opleidingstrajecten.

De bevoegdheden van het instellingsbestuur voor onder meer het uitbrengen van een bindend studieadvies alsmede het verlenen van een graad blijven verder ongewijzigd: het instellingsbestuur van de instelling waaraan een student is ingeschreven, blijft voluit de wettelijke verantwoordelijkheden behorend bij deze inschrijving dragen. De wezenlijke betekenis van de leerrechten is – naast de afbakening van de overheidsverantwoordelijkheid voor de financiering van het hoger onderwijs – met name gelegen in de versterking van de positie van de student in relatie tot het instellingsbestuur. Het betreft een kanteling van verhoudingen, opdat er een nieuw evenwicht kan ontstaan binnen de kennisgemeenschappen die universiteiten en hogescholen zijn.

Tot slot zij in dit verband benadrukt dat de overheid het hoger onderwijs niet als een commerciële markt beschouwt, waar simpele vormen van marktwerking kunnen worden toegepast. Gerichtheid op de vraag van een student is een goede zaak, maar universiteiten en hogescholen moeten niet gefixeerd zijn op expansie en marktaandeel. Studenten worden deels aangesproken als kritische, mondige burgers en worden gestimu-

leerd bewuste keuzen te maken. Maar het zijn tegelijkertijd jonge mensen die worden opgeleid in een kennissamenleving, waar het ook gaat over normen en waarden en waarbinnen oog is voor maatschappelijke en ethische aspecten van onderwijs en onderzoek. De interactie tussen de diverse sectoren en disciplines geeft meerwaarde aan de instelling, waarbij het geheel meer is dan de som der delen. Universiteiten en hogescholen zijn dan ook geen toevallige aanbieders die zomaar kunnen worden ingeruild voor willekeurig welke andere aanbieder. De overheid hecht groot belang aan de aanwezigheid van brede hoger onderwijsinstellingen die landelijk gespreid zijn en geworteld zijn in een regionale kennisinfrastructuur en/of kunnen bogen op een lange historische traditie. De betekenis van universiteiten en hogescholen schuilt niet alleen in het leveranciers zijn van hoger opgeleiden, maar ook in het functioneren als kennisinstelling waar onderwijs, onderzoek, innovatie en maatschappelijke dienstverlening nauw met elkaar verweven zijn. De invoering van leerrechten in het hoger onderwijs heeft derhalve een tweeledig doel, enerzijds de levenslange aanspraak van studenten op een bepaalde periode van bekostigd onderwijs tegen het wettelijk collegegeld en anderzijds het aangrijpingspunt voor de rijksoverheid voor een deel van de instellingsbekostiging. In dit wetsvoorstel is tevens de aanpassing van de collegegeldsystematiek vanwege de invoering van de leerrechten geregeld. Hoofdstuk 3 van deze memorie gaat hier uitgebreid op in. De gevolgen voor de bekostiging van instellingen worden vastgelegd in een nieuw Bekostigingsbesluit WHW. In hoofdstuk 4 van deze memorie is kort op de instellingsbekostiging ingegaan.

De regering wil jonge mensen kansen bieden zich te ontplooiën. Daarom investeert zij in hoger onderwijs. Bovendien wil de regering stimuleren dat jongeren in zichzelf gaan investeren. Er moet een attitude komen bij studenten, maar ook bij hun ouders dat investeren in een studie een verantwoorde stap in de persoonlijke ontwikkeling is. Studieleningen zijn eerder te vergelijken met een hypotheek (een soort «kennishypotheek» met verworven kennis als «onderpand») dan met een lening voor een snel afgeschreven consumptiegoed. Lenen voor een studie is daarmee minstens zo verantwoord als lenen voor een huis. Investeren in een studie is dus slim. Veruit de meeste studenten komen na hun studie goed terecht. Het gemiddelde inkomen van afgestudeerden ligt met € 40 000 ruim boven het modale inkomen. Een studie biedt echter geen baan-garantie en de toekomstige individuele arbeidsmarktpositie is een onzekere factor. Dit voedt de leenangst onder studenten. Om deze leenangst tegen te gaan wordt in dit wetsvoorstel een terugbetalingsregime voor studieschulden geïntroduceerd dat afhankelijk is van het inkomen en dat bovendien meer rekening houdt met de levensomstandigheden van een ex-student (debiteur). Hoofdstuk 5 van het algemeen deel van deze memorie gaat uitgebreid in op de maatregelen in de toekenningfase van de studiefinanciering. Dat hoofdstuk wordt gevolgd door hoofdstuk 6 dat een toelichting bevat op de maatregelen in de terugbetalingsfase van de studiefinanciering.

3. Leerrechten, collegegeld en inschrijving

3.1. Leer- en uitlooprechten

3.1.1. Leerrechten voor het volgen van een bachelor- en masteropleiding

Studenten die aan een opleiding beginnen, hebben aanspraak op leerrechten die zich in de wet vertalen in de periode dat een student het (wettelijk) collegegeld aan een instelling is verschuldigd. Leerrechten kunnen met een onderbreking worden ingezet, met de bedoeling het verwerven van een graad aan een bachelor- of masteropleiding. Leer-

rechten doorbreken daarbij de (automatische) relatie met één enkele instelling, met de aanbieder. Bij het inschrijven voor een opleiding gaat een student de verplichting aan om het collegegeld te betalen, waarbij gedurende de periode dat een student leerrechten aanwendt het wettelijk collegegeld verschuldigd is. De instelling gaat daarbij op haar beurt de verplichting aan om onderwijs te verzorgen totdat een student zich laat uitschrijven. De door het Rijk bekostigde universiteit of hogeschool waarop een student zijn keus laat vallen, ontvangt bekostiging om een geaccrediteerde opleiding te verzorgen.

De in de wet bepaalde omvang van de leerrechten per bachelor- en masteropleiding is voldoende om één bacheloren één masteropleiding te volgen. De leerrechten worden voor een bachelor- en een masteropleiding uitgedrukt in periodes van een half jaar. De aanspraak op bekostigd onderwijs is bij aanvang voor een hbo-bacheloropleiding acht halve jaren en bij de aanvang van een wo-bacheloropleiding zes halve jaren. Bij aanvang van een masteropleiding heeft een student leerrechten corresponderend met de studielast van de betreffende opleiding. Voor masteropleidingen geldt dezelfde systematiek als voor de bacheloropleidingen, waarbij sprake is van een aanspraak op een periode van tussen de twee en acht halve jaren afhankelijk van de studielast van een opleiding.

3.1.2. Omvang en verbruik van leerrechten

Gekozen is voor een leerrecht van zes maanden. De reden hiervan is dat een periode van meer dan zes maanden voor studenten (te) weinig keuzevrijheid en flexibiliteit biedt, terwijl een periode van minder dan zes maanden (maand of kwartaal) onvoldoende recht doet aan de bewuste (niet vrijblijvende) keuze van een student voor een opleiding. In het Algemeen Overleg met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer op 27 april 2005 is gekozen voor een periode van zes maanden, mede gegeven de mededeling van de Informatie Beheer Groep van 13 april 2005 dat dat systeem voor haar uitvoerbaar is zonder dat sprake is van te hoge administratieve lasten. Per saldo zullen de administratieve lasten voor instellingen vanwege de invoering van leerrechten met deze keuze niet toenemen. Het behoeft geen betoog dat een periode van zes maanden meer keuzevrijheid en flexibiliteit biedt voor studenten dan een periode van een jaar, zoals in de beleidsbrief was aangegeven. Het tussentijds stoppen met een opleiding, bijvoorbeeld wegens ziekte of een verkeerde studiekeuze, wordt bezwaarlijk bij de keuze voor de periode van een jaar.

De precieze omvang van het aantal leerrechten behorend bij een opleiding is afhankelijk van de studielast van de betreffende opleiding. Deze studielast is opgenomen in de artikelen 7.4a, 7.4b en 18.20 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) en in het Uitvoeringsbesluit WHW. Omwille van de helderheid en volledigheid is in dit wetsvoorstel expliciet de omvang van de afwijkende studielast van specifieke hbo-masteropleidingen opgenomen. Het gaat om de huidige (overgangsrechtelijk geregelde) voortgezette opleidingen en de op grond van artikel 7.3a van de WHW aangewezen masteropleidingen op het terrein van de gezondheidszorg.

Elke keer dat een student een leerrecht inzet, vermindert de voor hem beschikbare aanspraak op leerrechten met één. Elk half jaar dat een student is ingeschreven, vermindert dat aantal. Bij een overstap van een bacheloropleiding naar een andere bacheloropleiding heeft een student het tegoed behorend bij de betreffende nieuwe opleiding, vermindert met de leerrechten die eerder zijn verbruikt. Dit geldt ook voor de masteropleidingen. Het betekent dat een student die een jaar ingeschreven is

geweest bijvoorbeeld voor de masteropleiding voor het beroep tot arts (geneeskunde) met zes leerrechten en overstapt naar een tweejarige masteropleiding (bijvoorbeeld biologie), voor het volgen van laatstgenoemde opleiding nog (vier min twee is) twee leerrechten van een half jaar over heeft.

In het Centraal register inschrijving hoger onderwijs zullen de (extra) leerrechten per student worden bijgehouden. Psychologisch is het van groot belang dat studenten zelf beseffen welke mogelijkheden zij hebben en benutten en welke gevolgen dit heeft voor de instellingsbekostiging. De Informatie Beheer Groep zal de studenten periodiek inzicht verschaffen in de leer- en uitlooptrechten die ze hebben verbruikt en nog over hebben. Door deze berichtgeving over de inschrijving voor een opleiding wordt tevens voorkomen dat een student zonder zijn medeweten kan worden ingeschreven voor een bekostigde opleiding.

Ook de universiteiten en hogescholen worden periodiek over de omvang van de leerrechten van de (aanstaande) studenten en de veranderingen daarin geïnformeerd. Voor de instellingen is daarmee betrouwbare en volledige informatie beschikbaar over de aanspraak van studenten in verband met de vaststelling van het collegegeld.

3.1.3. Aanspraak op leerrechten

De aanspraak op leerrechten bestaat ongeacht de leeftijd van een student. In de aangepaste systematiek vervalt de huidige leeftijdsgrens van 30 jaar. Alle in het studiejaar 2006–2007 ingeschreven studenten hebben een volledige aanspraak op leerrechten, wanneer zij zich ook na 1 september 2007 laten (her)inschrijven. Zij hebben aanspraak op leerrechten behorend bij de betrokken opleiding ongeacht het aantal jaren dat nog nodig is om de studie af te ronden. Ingeschreven studenten die al wel een getuigschrift hebben verkregen en dus een tweede studie volgen, kunnen deze opleiding dus gewoon afmaken. Op deze wijze is er geen sprake van inperking van rechten van zittende studenten of de problematiek van vaststelling van het verbruik in het verleden. De aanspraak op studiefinanciering blijft overigens ongewijzigd.

Personen die zich na 1 september 2007 laten inschrijven en reeds een bachelorgraad hebben behaald of een getuigschrift dat daarmee gelijkgesteld is, hebben geen aanspraak op leerrechten voor het volgen van een bacheloropleiding. Personen die reeds een bachelorgraad hebben behaald en zich voor een masteropleiding laten inschrijven, hebben aanspraak op leerrechten behorend bij die masteropleiding. Personen die een mastergraad hebben behaald of een getuigschrift dat daarmee gelijkgesteld is, hebben geen enkele aanspraak meer op leerrechten.

Studenten hebben aanspraak op leerrechten, wanneer zij aan de nationaliteitsvereiste voldoen én wanneer zij in Nederland of in de nabijheid van Nederland wonen. Alleen studenten die de Nederlandse nationaliteit hebben of waarvan de nationaliteit met de Nederlandse is gelijkgesteld zoals personen met een nationaliteit van een lidstaat van de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte (EER), hebben aanspraak op leerrechten. Meer precies gaat het om de groep studenten die aanspraak zouden kunnen maken op studiefinanciering op basis van artikel 2.2 van de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000) met dien verstande dat er geen verplichting is om in Nederland te wonen om wel in Nederland het onderwijs te kunnen volgen. Studenten die aan de nationaliteitsvereiste voldoen, hebben overigens alleen aanspraak op leerrechten indien zij in Nederland of in de nabijheid van Nederland wonen, te weten in Bremen, Nedersaksen, Noordrijn-Westfalen, Vlaan-

deren of Brussel, en het daardoor aannemelijk is dat zij ook daadwerkelijk aan een universiteit of hogeschool geregeld onderwijs kunnen volgen. Studenten die niet aan het bedoelde nationaliteitsvereiste voldoen en/of buiten de genoemde gebieden wonen, zijn het instellingscollegegeld verschuldigd.

Ook voor buitenlandse studenten geldt dat wanneer zij een bachelor- of mastergraad hebben behaald, zij bij inschrijving voor een opleiding geen bijbehorende leerrechten krijgen. Wanneer een Nederlandse student in het buitenland een graad of getuigschrift behaalt, verliest hij eveneens zijn leerrechten met uitzondering van de resterende leerrechten.

3.1.4. Uitlooprechten

In de bachelorfase is, nadat alle leerrechten zijn verbruikt, direct aansluitend sprake van één jaar uitloop van het wettelijk collegegeld (twee tijdvakken van zes maanden) om de opleiding af te kunnen ronden. In het wetsvoorstel zijn dit uitlooprechten genoemd. Hierin is voorzien, omdat een bacheloropleiding begint met een oriënterende periode om onder meer een definitieve studiekeuze te maken. Als een student deze ruimte (van het lagere wettelijk collegegeld) niet benut om een bacheloropleiding te volgen, kan hij deze ruimte ook inzetten wanneer hij een masteropleiding volgt. Ook in de masterfase is overeenkomstig de conclusies die zijn getrokken in het Algemeen overleg op 27 april 2005, sprake van één jaar uitloop van het wettelijk collegegeld (eveneens twee tijdvakken van zes maanden). Deze extra ruimte doet recht aan de mogelijkheid voor studenten om na afronding van een bacheloropleiding een masteropleiding te gaan volgen bij dezelfde of een andere instelling, waarbij de onderwijskundige aansluiting van opleidingsroutes voor studenten en de gewenste verdieping tot uitloop kunnen leiden.

3.2. Extra leerrechten: uitbreiding en nieuw

Een student heeft aanspraak op de leerrechten behorend bij de betreffende bachelor- of masteropleiding en is gedurende de daarbij behorende periode het wettelijk collegegeld verschuldigd. Gedurende deze periode ontvangt de instelling ook instellingsbekostiging.

In vier situaties heeft de student aanspraak op extra leerrechten. Dit kan de vorm krijgen van een uitbreiding van het aantal beschikbare leerrechten of van aanspraak op geheel nieuwe leerrechten.

Er is sprake van uitbreiding van leerrechten in twee situaties:

a. Studenten die op grond van een hbo-propedeusegetuigschrift instromen in een wo-bacheloropleiding, zullen twee extra leerrechten van een half jaar ontvangen zodat die studenten kunnen beschikken over voldoende leerrechten om de wo-bacheloropleiding af te ronden tegen het wettelijk collegegeld. Dit geldt alleen voor hbo-studenten met een havo-diploma of mbo-diploma, aangezien zij niet rechtstreeks in een wo-bacheloropleiding kunnen instromen.

b. Wanneer een student op grond van bijzondere omstandigheden, bedoeld in artikel 5.6, achtste lid, van de WSF 2000 een extra jaar prestatiebeurs krijgt, dan ontvangt deze student voor dezelfde periode extra leerrechten.

Een student heeft aanspraak op geheel nieuwe en dus extra leerrechten bij het volgen van een opleiding op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg dan wel in verband met een ernstige handicap. Het gaat om de volgende twee situaties:

c. Een student die zich laat inschrijven voor een lerarenopleiding of gezondheidszorgopleiding én nog niet een graad of getuigschrift in het onderdeel Onderwijs of Gezondheidszorg van het Centraal register

opleidingen hoger onderwijs (CROHO) heeft behaald, heeft aanspraak op de leerrechten behorend bij die opleiding. Dit wordt ingegeven door de specifieke verantwoordelijkheid van de rijksoverheid voor deze sectoren en voor de arbeidsmarktproblematiek. Indien een student deze extra leerrechten niet meer benut vanwege uitschrijving, dan vervallen die rechten: van resterende leerrechten is in dit verband dus geen sprake.

- d. Indien een student als direct gevolg van een tijdens de studie ontstane handicap, ten gevolge van een zich tijdens de studie verergerende handicap of ten gevolge van een zich tijdens de studie manifesterende chronische ziekte genoodzaakt is een begonnen opleiding te beëindigen, ontvangt die student bij keuze voor een passender opleiding nieuwe leerrechten en een nieuwe aanspraak op studiefinanciering (artikel 5.16, derde lid, van de WSF 2000).

3.3. Resterende leerrechten

Uitgangspunt is dat een persoon slechts mag worden ingeschreven voor een CROHO-opleiding en aanspraak heeft op leerrechten, indien het de bedoeling van de instelling is hem daadwerkelijk op te leiden voor het behalen van een aan die opleiding verbonden graad. De inschrijving van een student dient te strekken tot het geven en doen volgen van de opleiding waarvoor deze student wordt ingeschreven. Het aanbieden van delen van opleidingen waarvan het volgen niet tot het verwerven van een graad leidt, betreft in beginsel contractactiviteiten.

Wanneer een student een graad heeft behaald binnen de gelimiteerde periode, dan is er sprake van een resterend leerrecht. Dat een student resterende eenheden ook later kan inzetten voor het volgen van bekostigd onderwijs, biedt het voordeel dat hij bewuster omgaat met zijn studievoortgang.

In de brief van 10 februari 2004 (Kamerstukken II 2004–2005, 29 853, nr. 11) heb ik gekozen voor bekostigde resterende leerrechten tot een maximum van één jaar (twee tijdvakken van zes maanden). Zonder afbakening kunnen zich situaties voordoen dat studenten die zeer snel kunnen afstuderen, daarna nog meerdere jaren een resterend leerrecht over zouden hebben. Een langere periode dan één jaar doet geen recht aan de afbakening van de overheidsverantwoordelijkheid voor de financiering van het hoger onderwijs.

De bij het volgen van een bacheloropleiding niet benutte resterende rechten kunnen worden ingezet voor het volgen van een tweede bacheloropleiding of voor het volgen van een masteropleiding. Indien deze opleiding binnen de daarvoor beschikbare tijd wordt afgerond, kunnen er weer resterende leerrechten ontstaan, in alle gevallen beperkt tot een jaar. Dit betekent dat een student zijn resterende leerrecht bij een bekostigde universiteit of hogeschool «te gelde kan maken». Een student kan:

- a. zich voor een (bekostigde) geaccrediteerde opleiding laten inschrijven, en
- b. vervolgens onderwijseenheden (modules) volgen die in de onderwijs- en examenregeling van de opleiding zijn beschreven, zonder noodzakelijk perspectief op het behalen van een graad, na het reeds op basis van de benutte leerrechten behaalde graad.

3.4. Collegegeld

Wanneer een student geen leerrechten meer heeft zoals beschreven in paragraaf 3.1, dan kan zich een aantal situaties voordoen in relatie tot het verschuldigd zijn van het collegegeld. Er kan sprake zijn van:

- uitloop van het wettelijk collegegeld, hetgeen is toegelicht in paragraaf 3.5.1,
- het gemaximeerde collegegeld, of
- het instellingscollegegeld.

3.4.1. Wettelijk collegegeld

Een student die leerrechten heeft, is voor het volgen van hoger onderwijs aan een universiteit of hogeschool het wettelijk collegegeld verschuldigd bij de inzet van een leerrecht. Een student is elk half jaar dat hij ingeschreven is of blijft, collegegeld verschuldigd. In het wetsvoorstel is deze periode het collegegeldtijdvak genoemd. In paragraaf 3.1.4 is ingegaan op de zogenoemde uitlooprechten. Een student met uitlooprechten is het wettelijk collegegeld verschuldigd.

Indachtig het huidige onderscheid tussen enerzijds voltijds onderwijs en anderzijds deeltijds en duaal onderwijs wordt aan instellingen de mogelijkheid gelaten om bij inschrijving collegegeld te heffen voor een deeltijdse of duale opleiding dat lager is dan het collegegeld dat voor voltijdse opleidingen verschuldigd is. Indien het collegegeld voor voltijdse opleidingen onverkort van toepassing zou zijn op deeltijdse opleidingen, zou dat tot collegegeldverhoging leiden wat niet de intentie van het wetsvoorstel is. Met de in het wetsvoorstel opgenomen bepaling is het wettelijk collegegeld ook het collegegeld dat studenten die een deeltijdse opleiding volgen, verschuldigd zijn maar kan het instellingsbestuur het bedrag neerwaarts bijstellen tot een bepaald minimum. Gekozen is voor de helft van het wettelijk collegegeld. De periode gedurende welke collegegeld moet worden betaald, is niet gekoppeld aan een studiejaar maar aan een periode van zes maanden.

3.4.2. Gemaximeerd collegegeld

In de beleidsbrief is voorzien in betaling van een verhoogd collegegeld door studenten die niet meer beschikken over leer- en uitlooprechten maar nog wel bezig zijn hun opleiding af te ronden. Voorlopig wordt dit gemaximeerde collegegeld bepaald op ten hoogste twee maal het wettelijk collegegeld.

Bij een bacheloropleiding is sprake van gemaximeerd collegegeld in de aaneengesloten periode van twee jaar na het verloop van de leerrechten en uitlooprechten. Bij een masteropleiding is sprake van een periode van een jaar gemaximeerd collegegeld na het verloop van de leerrechten en uitlooprechten.

In het Algemeen Overleg met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer op 27 april 2005 is aangegeven dat het op termijn aan instellingen en studenten overgelaten kan worden om de omvang van het collegegeld te bepalen, wanneer studenten geen leer- of uitlooprechten meer hebben. Na een overgangperiode zou een wettelijke bepaling over het gemaximeerde collegegeld kunnen vervallen. Ik ga er vanuit dat de instellingen op termijn zelf hun verantwoordelijkheid kunnen nemen om bij het bepalen van het instellingscollegegeld te differentiëren naar diverse groepen studenten, waaronder degenen die hun opleiding nog moeten afronden. In het wetsvoorstel is dan ook, gelet op het gevoerde overleg, voorzien in het vervallen van de betreffende bepaling per 2010, drie jaar na invoering van de leerrechtensystematiek.

3.4.3. Instellingscollegegeld

Als een student niet onder bepalingen over het wettelijk collegegeld of het gemaximeerde collegegeld valt, dan is hij automatisch het (vrije)

instellingscollegegeld verschuldigd. Daarbij is geen sprake van een maximum- of minimumbedrag om zo de instelling daadwerkelijk in de positie te brengen om naar eigen inzicht onderbouwd een instellingscollegegeld voor specifieke groepen studenten en groepen opleidingen te bepalen. Instellingen dienen tijdig transparant te maken welk instellingscollegegeld zij van studenten willen vragen. De regering wil voorkomen dat instellingen zeer hoge instellingscollegegelden in rekening brengen aan studenten, terwijl die instellingen nauwelijks nog inspanningen leveren vanwege het verzorgen van onderwijs en alle verschillende activiteiten die daarbij horen. Mede in dit perspectief is in dit wetsvoorstel ter versterking van de medezeggenschap voorzien in een adviesrecht op het gemaximeerde collegegeld en op het instellingscollegegeld. Met dit recht neemt het belang van een goed afgewogen motivatie bij de besluitvorming door het instellingsbestuur over de omvang van het instellingscollegegeld toe.

3.5. Financiële ondersteuning van studenten

3.5.1. Profileringsfonds

De beschikbare leer- en uitloopte rechten per bachelor- en masteropleiding zijn voldoende om één bacheloropleiding en één masteropleiding af te ronden en bieden tegelijkertijd voldoende ruimte voor studenten zich maatschappelijk dienstbaar te kunnen maken of zich anderszins te ontplooiën tijdens de studie. Ook de studiefinanciering is toereikend om een studie tijdig af te kunnen ronden. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarbij een student financiële ondersteuning behoeft en de instelling die vanuit haar verantwoordelijkheid wil geven.

Het profileringsfonds biedt de instelling de mogelijkheid in drie situaties een student effectieve en financiële ondersteuning te geven. Het gaat dan om studenten die geen aanspraak meer hebben op prestatiebeurs.

In de eerste situatie loopt een student vanwege bijzondere omstandigheden studievertraging op waarbij hij al zijn leer- en uitloopte rechten heeft aangewend. Het gaat dan bijvoorbeeld om studenten die een bestuursfunctie vervullen of zich anderszins maatschappelijk dienstbaar maken al dan niet in relatie tot de instelling. Het fonds is verder bedoeld om ondersteuning te bieden aan studenten die geen leerrechten meer hebben vanwege ziekte of zwangerschap dan wel vanwege lichamelijke, zintuiglijke of andere functiestoornissen. Ook een onvoldoende studeerbare opleiding kan reden zijn voor financiële ondersteuning. Het is aan het instellingsbestuur om in deze afgewogen keuzes te maken.

In de tweede situatie gaat het om studenten die vanwege hun nationaliteit geen aanspraak maken op leerrechten, waarbij het gaat om de studenten van buiten de EER. Aan deze studenten kunnen de instellingen financiële ondersteuning bieden in de vorm van de zogenoemde kennisbeurzen. Het gaat daarbij met name om talentvolle studenten uit markt-, innovatie- en Bolognalanden. Het instellingsbestuur heeft daarbij de opdracht zelf te bepalen in welke bijzondere situaties en voor welke niet-EER studenten hij deze financiële ondersteuning opportuun acht.

In de derde situatie gaat het om studenten die een opleiding volgen waarvoor het instellingsbestuur toepassing heeft gegeven aan artikel 7.4a, zevende lid, of artikel 7.4b, negende lid. Het instellingsbestuur kan een hogere studielast vaststellen dan de bij of krachtens de wet vastgestelde studielast. Het instellingsbestuur draagt de kosten van deze verlenging. Het instellingsbestuur is verplicht een student voor deze periode ook financieel te ondersteunen en heeft in deze geen beleidsvrijheid.

De aan een student verstrekte bijdrage is, gelet op de keuzes die elk instellingsbestuur (anders) kan maken, een aangelegenheid tussen de instelling en die student die bij overstap naar een andere instelling geen betekenis meer heeft.

Het profileringsfonds is een financiële voorziening van een universiteit of hogeschool die daartoe de rijksbijdrage of andere middelen kan aanwenden (bestedingsvrijheid). Er zijn van overheidswege geen additionele geldstromen voorzien voor de opbouw van het profileringsfonds (dit is vergelijkbaar met de situatie inzake het afstudeerfonds). Het fonds is niet bedoeld en mag niet ingezet worden voor het betalen van het collegegeld of examengeld. De instelling moet immers de rijksbijdrage doelmatig besteden. Van niet-doelmatige besteding van de rijksbijdrage is in ieder geval sprake als een deel daarvan wordt gebruikt voor het op enige manier compenseren van het door studenten betaalde collegegeld of examengeld.

Het nieuwe fonds vervangt de huidige voorziening voor financiële ondersteuning via het afstudeerfonds en het studiefonds. Ten opzichte van de huidige bepaling zijn de omschrijving in de wet van de te ondersteunen groep studenten en de omvang van het te verstrekken bedrag komen te vervallen. Hier kan elke instelling zijn eigen verantwoordelijkheid nemen en positie kiezen zonder dat de wet in detail voorschrijft hoe de instelling dient te handelen. Instellingen hebben gedragsalternatieven bij de invulling van hun verantwoordelijkheid. De universiteitsraad en de medezeggenschapsraad hebben een instemmingsrecht op dit nieuwe fonds, zoals dat ook voor het afstudeerfonds het geval is. Dit brengt de verplichting aan de instellingen met zich om actief in contact te treden met de belanghebbenden bij het profileringsfonds om hun verantwoordelijkheid uit te werken.

3.5.2. Vervallen van het studiefonds

Per 1 maart 2005 is de Regeling aanwijzing opleidingen hoger beroepsonderwijs en opleidingen beroepsonderwijs in verband met onderlinge verwantschap, gebaseerd op artikel 7.31a van de WHW, ingetrokken. Deze regeling is ingetrokken, omdat zij uitvoering gaf aan het inmiddels achterhaalde beleid om verplicht voor te schrijven voor welke combinaties van mbo- en hbo-opleidingen een verkorting van de studieduur met één jaar mogelijk is. Het grote bezwaar van deze aanpak was namelijk dat in verband met de wijziging van de inhoud van opleidingen om de paar jaar een uitvoerig en belastend landelijk onderzoek nodig was naar de mogelijkheden van studieduurverkorting. Gelijktijdig blijkt een niet verplichte maar vrijwillige aanpak tot een toenemend aantal verkorte leerroutes op regionaal niveau te leiden. Daarmee wordt het beoogde resultaat, namelijk meer doorstroom van mbo-gediplomeerden en een kortere studieduur, toch gerealiseerd. Door het intrekken van de regeling zijn er geen opleidingen meer waarop artikel 7.31a van de WHW van toepassing is. Studenten die gestart zijn in een opleiding waarvoor de regeling geldt, krijgen na intrekking van de regeling niet meer te maken met een inperking van de prestatiebeurs tot drie jaar. Gelet op het bovenstaande kunnen artikel 7.31a van de WHW en de daarmee verwante bepalingen, waaronder die betreffende het studiefonds in artikel 7.51a, vervallen. De bepaling uit het studiefonds over financiële ondersteuning die instellingen dienen te verstrekken indien zij er voor kiezen om de studielast van een masteropleiding te verhogen, is ingebed in de systematiek van het profileringsfonds die in paragraaf 3.5.1 is beschreven.

3.6. Vrijstelling aanwending van leerrechten en betaling van collegegeld

De bepalingen over vrijstelling en terugbetaling van collegegeld zijn vereenvoudigd en aangepast aan de systematiek van leerrechten en de gewijzigde bepalingen over inschrijving.

Het is mogelijk om bij inzet van leerrechten tegelijkertijd een tweede opleiding te volgen al dan niet bij een andere instelling, mits aan de inschrijvingsvoorwaarden wordt voldaan. Een student die leerrechten aanwendt, is vrijgesteld van het aanwenden van leerrechten bij een tweede inschrijving en in het verlengde daarvan van de betaling van (instellings)collegegeld. Dit is overeenkomstig de huidige situatie. Indien een student zich bij een eerste opleiding laat uitschrijven gedurende een collegegeldtijdvak, zet hij automatisch een leerrecht in als hij de tweede inschrijving handhaaft.

Bij de wijziging van artikel 7.48 van de WHW (verplaatst naar artikel 7.42j) wordt ook de positie van de buitenlandse student geregeld. Die student kan in het kader van een «tweede inschrijving» worden ingeschreven voor een CROHO-opleiding en van dus van alle voorzieningen gebruik maken. De «eerste inschrijving» geschiedt bij de buitenlandse instelling voor hoger onderwijs waarmee een uitwisselingsprogramma bestaat. Gegeven deze «eerste inschrijving» in het buitenland is een student vrijgesteld van het aanwenden van leerrechten bij de Nederlandse instellingen en de betaling van (instellings)collegegeld. Een dergelijke inschrijving levert geen aanspraak op studiefinanciering op.

Een tweede inschrijving van een uitwisselingsstudent bij een Nederlandse instellingen leidt overeenkomstig de huidige situatie niet tot instellings-bekostiging. Uitgangspunt is inschrijving bij de «uitzendende» buitenlandse instelling. In Europees verband is afgesproken dat uitwisselingsstudenten met gesloten beurzen gebruik kunnen maken van onderwijs wat met dit wetsvoorstel wordt bestemd.

Wel dient oneigenlijk gebruik te worden voorkomen. Het gaat dan om de situatie dat een student zich enkel bij een buitenlandse instelling laat inschrijven, omdat hij daarmee de collegegeldverplichting in Nederland ontloopt met als bijkomstig gevolg dat de Nederlandse instelling geen bekostiging ontvangt. Het is aan het instellingsbestuur om te bepalen of een dergelijke situatie van misbruik zich voordoet, danwel dat sprake is van een EU-onderwijsprogramma gericht op mobiliteit (o.a. Socrates en Erasmus Mundus) of een samenwerkingsverband tussen twee of meer instellingen gericht op mobiliteit.

Omwille van strategisch gedrag vallen studenten die een wettelijk collegegeld betalen vanwege het volgen van een tweede studie in de CROHO-onderdelen Onderwijs en Gezondheidszorg zoals bedoeld in paragraaf 3.2, niet onder artikel 7.48 (wordt artikel 7.42j). Kortom, deze studenten worden niet vrijgesteld van het betalen van collegegeld of instellingscollegegeld, wanneer zij tegelijkertijd een studie in een ander CROHO-onderdeel gaan volgen waarvoor gegeven het verloop van de leerrechten anders het hogere instellingscollegegeld is verschuldigd.

Inzake de collegegeldterugbetaling is voorzien in een bepaling op grond waarvan een student bij uitschrijving het resterende collegegeld (voor de maanden dat hij niet meer ingeschreven is) van de instelling terugontvangt. Een student kan in deze periode ten slotte geen gebruik meer maken van de voorzieningen die de instelling biedt met de bijbehorende financiële gevolgen.

3.7. Inschrijving en de beëindiging daarvan

3.7.1. Vervallen van de inschrijving per studiejaar

De wettelijke verplichting tot inschrijving voor elk studiejaar vervalt; in plaats daarvan laat een student zich voor een onbepaalde duur inschrijven voor een opleiding tot het moment van uitschrijving. Deze wettelijke bepaling over periodieke inschrijving was een van de grote irritatiepunten in het hoger onderwijs blijkens het onderzoek over regeldruk voor OCW-instellingen; verwezen wordt naar de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 29 oktober 2004 (Kamerstukken II 2004–2005, 29 546, nr. 3). In dat onderzoek wordt gesproken over «een onnodige administratieve last, aangezien de informatie die studenten moeten leveren bij de instellingen al bekend is. De verwerkingstijd en de accountantscontrole die op de herinschrijving volgen nemen veel tijd in beslag». Met het vervallen van deze bepaling is alleen nog sprake van inschrijving, tenzij een student zijn inschrijving zelf beëindigt bijvoorbeeld omdat hij een graad heeft behaald. Een student dient voorafgaand aan inschrijving aan te geven dat hij aan de financiële vereisten, te weten het betalen van het verschuldigde collegegeld, zal voldoen totdat hij is uitgeschreven. Bij het uitblijven van deze betaling wordt een student ambtshalve uitgeschreven.

De systematiek van leerrechten in halve jaren impliceert met andere woorden niet dat een student zich elk half jaar opnieuw moet laten inschrijven met alle administratieve lasten vandien. Bij de vormgeving van de instellingsbekostiging op basis van leerrechten zal op één moment in het jaar worden vastgesteld of een studie voor twee halve jaren meetelt, voor slechts één half jaar of helemaal niet. Dit zal op basis van de registratie van ingeschreven studenten in het Centraal register inschrijving hoger onderwijs tot uiting moeten komen en betreft een overzichtelijk aanpassing in de administratieve systemen van universiteiten, hogescholen en de Informatie Beheer Groep. Van een instelling wordt tijdige informatie aan studenten over deze betaling verwacht. Een instelling kan daarbij met een student een afspraak maken over een machtiging voor betaling van het collegegeld.

3.7.2. Rechten van de ingeschreven student

Strikt genomen moet aan alle wettelijke vereisten en bijbehorende administratieve verplichtingen voldaan zijn, voordat een student aanspraak kan maken op de rechten die aan de inschrijving verbonden zijn zoals het kunnen deelnemen aan initieel onderwijs en het gebruik maken van de voorzieningen van de instelling. Deze wettelijke inschrijvingsbepalingen ondergaan geen verandering door dit wetsvoorstel. Inschrijving voor een opleiding staat daarbij niet gelijk aan het recht om gelijk van alle voorzieningen gebruik te maken op elk moment dat een student dat zelf wenselijk acht. Opleidingen kennen verschillende werkvormen, waaronder probleemgestuurd onderwijs en projectmatig onderwijs waarbij werkgroepen van groot belang zijn. Deze werkgroepen beginnen op door de instellingen te bepalen momenten. Andere voorzieningen zijn wel gedurende het gehele studiejaar te benutten. De wet mag geen belemmering bieden of bepalend zijn voor de aanvang van opleidingsroutes en opleidingen. Dit beginsel is uitgeschreven via een verheldering van artikel 7.34 van de WHW waarin de rechten van de ingeschreven student zijn opgenomen. De onderwijs- en examenregeling zoals de instelling die voor opleidingen heeft opgesteld, bevat het kader voor het mogelijk te volgen initieel onderwijs. De instelling kan op basis van de procedurele regels die inzake inschrijving gesteld kunnen worden, het moment bepalen waarop een student zich kan laten inschrijven.

Met het wetsvoorstel is het beëindigen van de inschrijving sterk vereenvoudigd. Het is niet langer aan de instelling om te bepalen of deze uitschrijving gerechtvaardigd is maar aan de student zelf, ongeacht diens motieven. Een student kan zijn resterende leerrechten ook inzetten na het behalen van een graad, wat impliceert dat er geen noodzaak is dat hij zich na het behalen van die graad uitschrijft. Het is niet nodig dit expliciet in de wet vast te leggen.

4. Bekostiging en begroting

4.1. Wettelijke bepalingen over bekostiging

Leerrechten vertalen zich zoals aangegeven in een periode dat een student het (lage) wettelijk collegegeld betaalt én in de bekostiging van instellingen vanwege het verzorgen van hoger onderwijs. Overeenkomstig de voornemens in de beleidsbrief Financiering in het hoger onderwijs zal de berekening van de rijksbijdrage vanwege het verzorgen van initieel onderwijs worden gebaseerd op het aantal studenten dat leerrechten aanwendt, het aantal verleende graden (een beperkte diplomaopslag) en in aanvulling daarop een onderwijsopslag. Op basis van de conclusies van het onderzoek naar nut en noodzaak van de opslag en naar de wijze waarop dynamisering van de onderwijsopslag invulling kan krijgen, zal nadere besluitvorming plaatsvinden over continuering van de opslag vanaf het begrotingsjaar 2010. In dit onderzoek wordt de motie-Visser betrokken (Kamerstukken II, vergaderjaar 2004–2005, 29 853, nr. 19). De herziening van de bekostiging wordt geregeld in het nieuwe Bekostigingsbesluit WHW 2008 in overeenstemming met artikel 2.6 van de WHW, waarin is aangegeven dat de berekening van de rijksbijdrage vanwege het verzorgen van initieel onderwijs in elk geval gebaseerd moet worden op het aantal studenten en op de studieresultaten.

Met de nieuwe bekostigingssystematiek vervallen afzonderlijke bekostigingsregimes voor het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs en voor onderdelen daarvan zoals het kunstonderwijs en de lerarenopleidingen. Tevens vervallen de rekenregels in de bekostigingssystematiek voor huisvesting, investeringen en wachtgelden. De wettelijke bepalingen die hierop betrekking hebben, kunnen vervallen.

4.2. Vervallen van wettelijke verplichting begroting en bekendmaking van voorlopige rijksbijdrage

Vanuit het belang van het hoger onderwijs gezien is het niet noodzakelijk om wettelijk te regelen dat het instellingsbestuur een begroting moet opstellen. De vaststelling van een begroting behoort immers tot het normale takenpakket van een instelling voor hoger onderwijs en is een vanzelfsprekendheid voor een instelling die niet in de wet geregeld hoeft te worden. In dat perspectief blijft het adviesrecht van de universiteitsraad en de medezeggenschapsraad op de begroting onverkort gehandhaafd. Wanneer een instelling geen begroting opstelt, kan de minister deze instelling hier altijd nog op aanspreken in het kader van de verantwoordelijkheid van het instellingsbestuur om de middelen van de instelling op een zodanige wijze te beheren dat een behoorlijke exploitatie en het voortbestaan van de instelling zijn verzekerd (artikel 2.17 van de WHW). De vereiste in de WHW om een begroting op te stellen kan daarmee vervallen. De vereiste om een jaarverslag op te stellen blijft natuurlijk onverkort bestaan: van instellingen wordt een adequate verantwoording over de inzet en doelmatige besteding van financiële middelen verwacht.

De bepaling over de bekendmaking van de omvang van de rijksbijdrage is zodanig aangepast dat bekendmaking van de voorlopige of geraamde

rijksbijdrage op Prinsjesdag voorafgaand aan het begrotingsjaar als verplichting vervalt. Daardoor wordt bij de vormgeving van de instellings-bekostiging de zogenoemde t-1 systematiek mogelijk. Bij een t-1 systematiek waarbij de inschrijvingen in september voorafgaand aan het kalenderjaar dat de rijksbijdrage wordt verstrekt meetellen, is het feitelijk onmogelijk om in dezelfde septembermaand een betekenisvolle voorlopige rijksbijdrage bekend te maken. Het vervallen van de verplichte bekendmaking van de voorlopige rijksbijdrage in september voorafgaand aan het begrotingsjaar laat onverlet dat de minister na de indiening van de ontwerp-Rijksbegroting aan de instellingen informatie kan verschaffen over de omvang van de voorlopige rijksbijdrage of aspecten daarvan, zoals de te verwachten rijksbijdrage per bekostigde student en de verwachte bijdrage vanwege het verzorgen van onderzoek alsmede het vervullen van de wettelijke taken van academische ziekenhuizen.

5. Maatregelen in de toekenningsfase van de studiefinanciering

Het huidige studiefinancieringsstelsel is opgebouwd uit een soort lumpsumbudget voor de kosten gedurende de studie. In dat normbudget wordt rekening gehouden met diverse kostenposten, zoals levensonderhoud, boeken en leermiddelen, collegegeld en reizen. In de toekenning van de studiefinanciering is dit onderscheid niet meer zichtbaar. Hierdoor is het voor een student onduidelijk wat hij investeert in zijn opleiding. Daarom zal in de studiefinanciering in het hoger onderwijs een onderscheid worden gemaakt tussen een collegegeldkrediet en een voorziening voor levensonderhoud. Dit sluit tevens aan bij de internationale terminologie waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de kosten voor levensonderhoud en de kosten voor toegang tot het onderwijs. De kosten voor toegang tot het onderwijs betreffen het collegegeld, als tegemoetkoming hierin wordt voorzien in een collegegeldkrediet. Daarnaast is er een tegemoetkoming in de kosten voor levensonderhoud. Dit zijn de overige kosten waarvoor een student komt te staan.

5.1. Collegegeldkrediet in het hoger onderwijs

5.1.1. «Collegegeldkrediet» in het hoger onderwijs

Er wordt een collegegeldkrediet geïntroduceerd, zodat studenten het collegegeld kunnen lenen en achteraf terugbetalen. Dit is een nieuwe voorziening binnen de studiefinanciering naast de voorziening voor kosten van levensonderhoud. Het collegegeldkrediet is een individuele lening ter hoogte van het collegegeld dat de student moet betalen voor de opleiding waarvoor hij studiefinanciering ontvangt. Het collegegeldkrediet is onderdeel van de studiefinanciering. Het collegegeldkrediet is dus ook beschikbaar voor aangewezen, niet-bekostigde, opleidingen en buitenlandse opleidingen waarvoor men studiefinanciering kan ontvangen. Dit sluit aan bij de wens om te komen tot een sterkere vraagsturing door de student. Studenten kunnen studiefinanciering, inclusief het collegegeldkrediet, gebruiken gedurende de variabele studielast plus nog maximaal drie jaar. De studiefinanciering is flexibel in te zetten binnen een termijn van 10 jaar in eenheden van minimaal een maand. Het collegegeldkrediet wordt ook per maand uitbetaald. Dit sluit aan bij de flexibele studiefinanciering. Ook sluit het aan bij regelingen omtrent betaling en terugbetaling van het collegegeld. Instellingen moeten studenten de mogelijkheid bieden om in maandelijkse termijnen het collegegeld te betalen. In de wijziging van de WHW, die de invoering van de leerrechten regelt, wordt tevens geregeld dat een student die tussentijds stopt over de resterende maanden geen collegegeld hoeft te betalen.

De hoogte van het collegegeldkrediet is niet hoger dan de hoogte van het werkelijk te betalen collegegeld. Bovendien is het collegegeldkrediet nooit hoger dan 5 keer het wettelijk collegegeld. Hiermee wordt voorkomen dat zeer hoge collegegelden in het aangewezen, niet-bekostigd, onderwijs via deze route door de overheid worden gefinancierd. Het plafond is zo gekozen dat studenten aan bekostigde instellingen, die hun rechten op wettelijk collegegeld hebben verbruikt en niet onder het gemaximeerde collegegeld vallen, naar verwachting in de meeste gevallen voldoende ruimte hebben het voor hen geldende instellingscollegegeld te lenen. Studenten die het wettelijk collegegeld betalen of het gemaximeerd collegegeld kunnen met dit plafond in ieder geval het collegegeld dat ze moeten betalen ook lenen.

5.1.2. Bijzondere omstandigheden

In de situatie waar sprake is van bijzondere omstandigheden kan aanspraak bestaan op een langere periode van studiefinanciering. Omdat de lening voor het collegegeld ook studiefinanciering is, bestaat dus in het hoger onderwijs ook langer aanspraak op dit collegegeldkrediet. Dus wanneer een student op grond van bijzondere omstandigheden in de systematiek van studiefinanciering bijvoorbeeld een extra jaar prestatiebeurs krijgt, dan kan deze student gedurende dezelfde periode aanspraak maken op het collegegeldkrediet.

5.1.3. «Collegegeldkrediet» voor EER-studenten in het hoger onderwijs

De invoering van het collegegeldkrediet voor studenten heeft ook gevolgen voor de zogeheten Raulinvergoeding. Op grond van het Europese recht hebben studenten in Nederland uit andere EER-landen en Zwitserland recht op gelijke toegang tot instellingen voor hoger onderwijs. Derhalve dienen zij (als zij al niet in aanmerking komen voor volledige studiefinanciering, zie hierna) de zelfde tegemoetkoming te krijgen in de kosten van die toegang (het collegegeld). Ook deze studenten komen dus in aanmerking voor het collegegeldkrediet (in plaats van de huidige Raulinvergoeding).

Voor de goede orde zij opgemerkt dat studenten uit EER-landen en Zwitserland die behoren tot de kring van migrerend werknemers en zelfstandigen gelijk gesteld blijven worden met Nederlandse studenten en derhalve ook voor studiefinanciering voor levensonderhoud in aanmerking komen. Met de implementatie van artikel 24, tweede lid, van richtlijn 2004/38/EG in de WSF 2000 (het wetsvoorstel daartoe is voor advies aan de Raad van State voor adviesvoorgelegd) komen EER-studenten (inclusief Zwitsers) die niet tot de kring van migrerend werknemers en zelfstandigen behoren en die vijf jaar of langer in Nederland hebben verbleven ook in aanmerking voor studiefinanciering voor levensonderhoud. Na vijf jaar verblijf verwerven deze studenten het duurzaam verblijfsrecht en daarmee aanspraak op studiefinanciering voor levensonderhoud. De richtlijn geeft invulling aan het vrij verkeer zoals dat in het Europees Verdrag is neergelegd. Met de implementatie van de richtlijn is geen aparte actie nodig om het arrest Bidar van het Europees Hof van Justitie van 15 maart 2005 (C-209/03) te implementeren. Naar aanleiding van kamervragen is met twee brieven van 7 april 2005 de Tweede Kamer over deze kwestie bericht. (Aanhangsel Handelingen nr. 1376 en nr. 1405, vergaderjaar 2004–2005)

5.2. Normbudget

5.2.1. Normbudget voor levensonderhoud in het hoger onderwijs

Doordat studenten het te betalen collegegeld kunnen lenen, wordt hun besteedbare financiële ruimte tijdens de studie ruimer. Het normbudget dat tot nu toe ook voorzag in de kosten van het collegegeld komt namelijk helemaal beschikbaar voor de kosten voor levensonderhoud, dit zijn de overige kosten waarvoor een student komt te staan. Door dit normbedrag niet meer onder te verdelen in aparte componenten wordt het geheel overzichtelijker. Doordat studenten een ruimer budget krijgen kunnen zij ervoor kiezen minder te werken naast hun studie, zodat ze meer tijd overhouden voor hun studie.

5.2.2. Normbudget in het beroepsonderwijs

In het beroepsonderwijs (beroepsopleidende leerweg) blijft de hoogte van de studiefinanciering gelijk. Wel worden, om het geheel overzichtelijker te maken, net als in het hoger onderwijs de componenten levensonderhoud en boeken en leermiddelen samengevoegd tot een component levensonderhoud. Daarnaast blijft de component onderwijsbijdrage bestaan. Deze twee componenten vormen samen het totale normbudget voor het beroepsonderwijs.

5.2.3. Verruiming van de leeftijdsgrens in het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs

Onder het huidige regime kunnen studerende die voor hun 30e studiefinanciering hebben ontvangen, indien ze na hun 30e onafgebroken blijven doorstuderen, tot maximaal hun 34e studiefinanciering blijven ontvangen. Deze harde leeftijdsgrens van 34 jaar vervalt. Studerende die starten met een opleiding voordat zij 30 worden krijgen hiermee de mogelijkheid de opleiding, met behoud van studiefinanciering, af te ronden.

6. Maatregelen in de terugbetalingsfase

6.1. Inleiding

De huidige terugbetaling bestaat uit een annuïteitensystematiek. Dit systeem functioneert redelijk, maar biedt debiteuren onvoldoende flexibiliteit en houdt slechts in geringe mate rekening met de levensomstandigheden van de debiteur. De debiteur betaalt zijn schuld in principe in 15 jaar terug. Op aanvraag kan voor de debiteur die weinig verdient een lagere maandtermijn worden vastgesteld, waarbij een eventuele restschuld na 15 jaar kwijt wordt gescholden. De inkomensgrenzen voor deze draagkrachtregeling zijn relatief laag. Door de terugbetaling meer flexibel te maken en meer inkomensafhankelijk kan leenangst worden tegengegaan. Daarom wordt de nieuwe terugbetalingssystematiek anders ingericht.

Alle debiteuren die binnenlands belastingplichtig zijn gaan via een inkomensafhankelijke systematiek terugbetalen. De annuïteitensystematiek komt te vervallen. De investering in de studie blijft een individuele investering. De studieschuld blijft dan ook een aan het individu gekoppelde schuld. De debiteur is zelf verantwoordelijk voor de aflossing. De inkomensafhankelijke terugbetaling introduceert het solidariteitsprincipe. Net als bij andere inkomensafhankelijke regelingen wordt daarom ook naar het inkomen van de partner gekeken om de draagkracht te bepalen. Met het partnerbegrip wordt aangesloten bij de Algemene wet inkomensaf-

hankelijke regelingen. Ten opzichte van de bestaande draagkrachtregeling wordt de aflossingsvrije voet verruimd. Dit betekent dat debiteuren met een relatief laag inkomen minder hoeven terug te betalen dan nu het geval is. De terugbetaling wordt gebaseerd op een percentage van het gezamenlijke verzamelinkomen van de debiteur en zijn partner. Dit betekent voor de groep debiteuren met een middeninkomen en een relatief hogere schuld dat zij maandelijks een lager bedrag hoeven terug te betalen dan voorheen. Hierdoor drukken de lasten van het terugbetalen minder zwaar op het maandinkomen. De groep debiteuren met een relatief hoog inkomen betaalt zijn studieschuld sneller terug. Ook is de keuzemogelijkheid voor een aflossingsvrije periode gecreëerd. Om de kosten van de wijzigingen te dekken wordt een andere rentemaatstaf gekozen waardoor de rente circa 1-procentpunt hoger komt te liggen.

De nieuwe terugbetalingssystematiek en rente worden ook in het beroeps- onderwijs geïntroduceerd. Wanneer dit niet zou gebeuren zouden door- stromers van (middelbaar) beroepsonderwijs naar hoger (beroeps) onder- wijs na afloop van de studie met twee terugbetalingsregimes te maken krijgen. Bovendien ligt de draagkrachtvrije voet in het nieuwe regime hoger. Het zou niet rechtvaardig zijn wanneer een debiteur uit het beroepsonderwijs bij een bepaald inkomen al moet gaan terugbetalen terwijl de debiteur uit het hoger onderwijs dit niet hoeft.

6.2. Voor wie gaan de nieuwe leenvoorwaarden gelden?

6.2.1. Nieuwe cohorten studerende in het hoger onderwijs en beroepsonderwijs

Studerenden die in het studiejaar 2007–2008 of daarna voor het eerst studiefinanciering ontvangen, vallen onder de nieuwe leenvoorwaarden. Dit zijn deelnemers in het beroepsonderwijs die op of na 1 augustus 2007 voor het eerst studiefinanciering ontvangen en studenten in het hoger onderwijs die op of na 1 september 2007 voor het eerst studiefinanciering ontvangen.

6.2.2. Cohortgarantie voor bestaande cohorten studerende in het hoger onderwijs en beroepsonderwijs

Het is niet wenselijk en lijkt juridisch niet houdbaar om de leen- voorwaarden van reeds verstrekte leningen eenzijdig te wijzigen. Leningen die vóór het begin van het studiejaar 2007–2008 zijn verstrekt kunnen daarom onder de oude leenvoorwaarden (rentemaatstaf en terugbetalingssystematiek) worden terugbetaald. Dit valt onder de in de studiefinanciering gebruikelijke cohortgarantie. Het is niet wenselijk dat studerende die niet alleen vóór maar ook in of na het studiejaar 2007–2008 studiefinanciering ontvangen tijdens de afbe- taling met twee verschillende terugbetalingssystematieken en rente- maatstaven te maken krijgen. Daarom kunnen studerende die vóór het studiejaar 2007–2008 studiefinanciering hebben ontvangen ook in en na het studiejaar 2007–2008 onder de oude leenvoorwaarden blijven lenen.

6.2.3. Keuzemogelijkheid voor bestaande cohorten studerende in het hoger onderwijs en beroepsonderwijs

Alle studenten krijgen vanaf het studiejaar 2007–2008 te maken met leer- rechten. Om alle studenten die te maken krijgen met de nieuwe leer- rechten de mogelijkheid te geven ook gebruik te maken van de nieuwe terugbetalingssystematiek kunnen studenten die vallen onder boven- bedoelde cohortgarantie eenmalig kiezen voor een overstap naar het nieuwe systeem. Deze keuze moet de student maken voordat hij in de

aflofase is beland. Indien de student hiervoor kiest wordt de gehele studieschuld volgens de nieuwe systematiek terugbetaald. Ook de schuld die is ontstaan voor het studiejaar 2007–2008. De student ziet bij overstap naar de nieuwe terugbetalingssystematiek dus af van de cohortgarantie. Uit het oogpunt van eenduidigheid en om te voorkomen dat debiteuren uit het beroepsonderwijs eerder moeten terugbetalen dan debiteuren uit het hoger onderwijs wordt ook studerende in het beroepsonderwijs die vallen onder de cohortgarantie dezelfde keus geboden.

6.3. Wat zijn de nieuwe leenvoorwaarden?

6.3.1. Rente in het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs

In de looptijd van de rente vinden geen wijzigingen plaats. De rente loopt vanaf het moment dat de (voorwaardelijke) lening is uitbetaald. Wel wordt een andere rentemaatstaf gehanteerd. De rente is overeenkomstig de rente die de Staat betaalt op de kapitaalmarkt voor staatsleningen met een resterende looptijd van tien jaar. Deze rente ligt effectief 1 procentpunt hoger dan de huidige rente-maatstaf die gelijk is aan de rente die de Staat betaalt op de kapitaalmarkt voor staatsleningen met een resterende looptijd van drie tot vijf jaar.

6.3.2. Schuld en terugbetalingstermijn in het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs

Een studerende bouwt tijdens zijn studie een individuele schuld op. Dit betekent dat een debiteur na zijn studie niet méér hoeft terug te betalen dan hij als studerende heeft geleend (inclusief rente). De terugbetalingstermijn bedraagt maximaal 25 jaar en vangt aan twee jaar na beëindiging van de studie. Nieuw is dat een debiteur op aanvraag maximaal vijf keer een jaar van zijn terugbetaling mag doorschuiven naar een later jaar. Over de aflossingsvrije periode is hij wel rente verschuldigd. Op deze manier wordt meer rekening gehouden met de levensomstandigheden van de debiteur. Wanneer van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, wordt de terugbetalingstermijn met dezelfde periode verlengd. Indien na de aflossingsperiode een deel van de schuld niet is terugbetaald wordt het restant kwijtgescholden.

6.3.3. Inkomensafhankelijke terugbetaling in het hoger onderwijs en het beroepsonderwijs

De terugbetaling is voor alle debiteuren – die binnenlands belastingplichtig zijn – direct inkomensafhankelijk. Een debiteur hoeft over het verzamelinkomen van zijn huishouden beneden de draagkrachtvrije voet geen percentage van zijn inkomen af te dragen om zijn studieschuld terug te betalen. De nieuwe aflossingsvrije voet ligt voor een alleenstaande debiteur op 84 procent van het wettelijk minimumloon van een 23-jarige (in 2004: circa € 14 280). Voor een debiteur met partner geldt een aflossingsvrije voet van 120 procent van het wettelijk minimumloon (in 2004: circa € 20 400). Deze vrije voet geldt ook voor debiteuren op wie de alleenstaande ouderkorting van toepassing is. Over iedere euro boven dit grensinkomen, moet 8 procent worden terugbetaald. In geval beide partners een studieschuld hebben wordt het af te lossen bedrag naar rato van de inkomens verdeeld over de partners. De gekozen vrije voet ligt hoger dan de bestaande grenzen in bijvoorbeeld de bijstand en de huursubsidie, zodat de armoedeval en de marginale druk verkleind worden en accumulatie van marginale druk met andere regelingen wordt voorkomen.

Het toetsingsinkomen betreft het verzamelinkomen twee jaar voorafgaand aan het betalingsjaar (t-2), omdat de Belastingdienst dit inkomen het

meest recent definitief heeft vastgesteld. Ook sluit dit aan bij andere inkomensbegrippen in de studiefinanciering. De mogelijkheid om het peiljaar te verleggen wanneer het verzamelinkomen van het huishouden tenminste 15% terugvalt, blijft gehandhaafd.

Het kan zijn dat studerende(n) die onder de nieuwe terugbetalings-systematiek vallen in de aflofase op enig moment, bv. door werk in het buitenland, niet binnenlands belastingplichtig zijn. In dat geval wordt voor de desbetreffende jaren een annuïteitensystematiek van kracht. Daarbij wordt voor het nog resterende aantal jaren van de 25-jarige afbetalings-periode jaarlijks een vast bedrag betaald ter afdoening van de schuld, waarin de rente over de schuld is inbegrepen. Op aanvraag is een draagkrachtmeting mogelijk.

De reden hiervoor is dat risico's van misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Inkomensgegevens van debiteuren met een buitenlands inkomen moeten door hetzelfde worden aangeleverd. Controle op het al dan niet hebben van extra inkomsten en, in geval de debiteur woonachtig is in het buitenland, het hebben van een partner is lastig. Deze problematiek geldt nu alleen voor debiteuren die gebruik maken van de draagkrachtregeling. Het toepassen van de nieuwe terugbetalingssystematiek zou deze problematiek vergroten. Door de huidige systematiek te continueren voor niet binnenlands belastingplichtigen worden de risico's op dit terrein niet vergroot.

7. Uitvoering inkomensafhankelijke terugbetaling en het collegegeldkrediet

De uitvoering van de inkomensafhankelijke terugbetaling en het collegegeldkrediet zal door de Informatie Beheer Groep worden gedaan.

7.1. Collegegeldkrediet

De relevante informatie die nodig is voor het bepalen van de hoogte van het collegegeldkrediet zal aanwezig zijn bij de Informatie Beheer Groep . Dit is in het onderhavige wetsvoorstel geregeld. De Informatie Beheer Groep zal bijhouden welk type collegegeld elke student moet betalen (wettelijk collegegeld, gemaximeerd collegegeld of instellingscollegegeld). In de wijziging van de WHW wordt geregeld dat bekostigde instellingen jaarlijks een overzicht van het gemaximeerd collegegeld en het instellingscollegegeld bij de Informatie Beheer Groep aanleveren, zodat de Informatie Beheer Groep op de hoogte is van de hoogte van het collegegeld dat de individuele student moet betalen. Bij ministeriële regeling zal worden geregeld dat niet-bekostigde instellingen voor opleidingen waarvoor studiefinanciering kan worden ontvangen jaarlijks de hoogte van het collegegeld doorgeven aan de Informatie Beheer Groep . Studenten die een opleiding in het buitenland volgen moeten zelf een bewijs opsturen van de hoogte van het te betalen collegegeld.

7.2. Terugbetalingssystematiek

Voor het bepalen van het inkomen van de debiteur die binnenlands belastingplichtig is, maakt de Informatie Beheer Groep gebruik van de inkomensgegevens die bekend zijn bij de Belastingdienst. Niet binnenlands belastingplichtigen betalen in principe terug volgens de annuïteitensystematiek. Indien zij een beroep doen op de draagkrachtregeling, moeten zij zelf inkomensgegevens aanleveren.

7.3. Aanpassing aan de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen

In de Aanpassingswet Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Stb. 2005, 343) en de daarmee verband houdende wijzigingswetten, waarvan de laatste (wijziging van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen en enige andere wetten) op dit moment voor advies bij de Raad van State ligt, wordt het algemene begrippenkader van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (AWIR) voor een groot gedeelte op de WSF 2000 van toepassing verklaard.

Met de AWIR worden alle inkomensafhankelijke regelingen gebaseerd op één en hetzelfde inkomensbegrip: het toetsingsinkomen. Omdat in de WSF 2000 nu nog uitgegaan wordt van gecorrigeerde inkomensbegrippen – het gecorrigeerd verzamelinkomen en het gecorrigeerd belastbaar loon – moet deze correctie worden afgebouwd. Door aanpassing van de grensbedragen – de maximuminkomens waarbij een volledige tegemoetkoming wordt verkregen – wordt voorkomen dat de gemiddelde ontvanger erop achter uitgaat. Om individuele negatieve effecten zo veel mogelijk tegen te gaan is er voor gekozen de afbouw van de correctie op het verzamelinkomen en belastbaar loon te spreiden over een periode van drie jaar. De Aanpassingswet AWIR en de daarop volgende wijzigingswetten voeren daarom in drie fases wijzigingen door in de WSF 2000: per 1 september 2005, per 1 januari 2007 en per 1 januari 2008. De introductie van een nieuw inkomensbegrip – het toetsingsinkomen – per 2008, heeft gevolgen voor (het nieuwe) hoofdstuk 6 van de WSF 2000. Daar is in dit wetsvoorstel waar mogelijk al rekening mee gehouden.

8. Administratieve lasten

Er is een natuurlijk spanningsveld tussen het aanbod aan studenten van onderwijs met maatwerk en flexibiliteit enerzijds en beperking van de administratieve lasten anderzijds. Uitgangspunt is dat de administratieve lastendruk niet onnodig hoger mag worden door een wijziging van het financieringsstelsel.

Administratieve lasten zijn de kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Een informatieverplichting is een verplichting tot het informeren van de overheid en van derden over handelingen en gedragingen over een maatschappelijk waardevol geachte norm. Het gaat om het verzamelen, bewerken, registreren, bewaren en ter beschikking stellen van informatie.

Onder administratieve lasten verstaan we dus niet (de kosten van) inhoudelijke verplichtingen tot het doen en nalaten van handelingen of gedragingen (nalevingslasten en kosten). Evenmin hebben zij betrekking op de gevolgen voor uitvoeringsorganisaties, zoals bij dit wetsvoorstel met name voor de Informatie Beheer Groep.

8.1. Lasten vanwege wijziging van de WHW

Per saldo ga ik er vanuit dat de administratieve lasten zullen afnemen als gevolg van de invoering van de voornemens in dit wetsvoorstel betreffende de wijziging van bepalingen over inschrijving en uitschrijving, de invoering van leerrechten en de wijziging van de collegegeldheffing en terugbetaling van het collegegeld.

De economische onderzoeks- en adviesorganisatie Ecorys heeft in verband met het voorstel voor een Wet op het hoger onderwijs en onderzoek (WHOO) een overzicht gemaakt van gewijzigde en niet-gewijzigde informatieverplichtingen. Met name de gewijzigde informatieverplichtingen

tingen hebben daarbij gevolgen voor de administratieve lasten. Het gaat dan om het vervallen van de verplichting voor studenten om zich jaarlijks in te laten schrijven, wat leidt tot een afname van feitelijke regeldruk voor universiteiten van € 120 000 en voor hogescholen van € 388 000. De bepalingen inzake voldoening van collegegeld (als direct uitvloeisel van de leerrechtensystematiek) en terugbetaling daarvan wijzigen niet zodanig dat sprake is van verandering van administratieve lasten.

Om de invoering van het collegegeldkrediet uitvoerbaar te houden moeten instellingen bij wijziging van het door een universiteit of hogeschool vastgestelde gemaximeerde collegegeld of instellingscollegegeld een overzicht naar de Informatie Beheer Groep sturen. Dit heeft een zeer beperkte toename van de administratieve lasten van de instellingen tot gevolg.

Het vervallen van de wettelijke verplichting tot het opstellen van de begroting betekent een afname van administratieve lasten van € 1 441 000 voor universiteiten en van € 2 155 000 voor hogescholen conform de aangehaalde opgave van Ecorys. Uiteraard zullen universiteiten en hogescholen wel een begroting blijven maken.

Voor de burgers (studenten) is het vervallen van de wettelijk vereiste inschrijving per studiejaar eveneens van belang. Hiermee vervalt de administratieve last om bij een te continueren opleiding toch jaarlijks de reeds bekende gegevens opnieuw aan de instelling te moeten verstrekken.

8.2. Lasten vanwege wijziging van de WSF 2000

Er zijn geen directe gevolgen voor de administratieve lasten van onderwijsinstellingen vanwege de wijziging van de WSF 2000. Voor debiteuren zijn er beperkte effecten op de administratieve lasten. Enerzijds hoeven binnenlands belastingplichtige debiteuren geen aanvraag voor een beroep op de draagkrachtregeling meer in te dienen. Dit scheelt circa 30 000 aanvragen op jaarbasis (10% van het totaal aantal debiteuren). Anderzijds zal een aantal debiteuren die inkomensafhankelijk gaan terugbetalen, een beroep doen op peiljaarverlegging. Naar verwachting gaat het hierbij om 7 000 debiteuren. Netto levert dit een vermindering van de administratieve lasten op van circa 58 000 uur en € 20 000.

9. Financiële gevolgen

9.1. Gevolgen vanwege wijziging van de WHW

Aan de wijziging van de WHW door dit wetsvoorstel zijn geen financiële gevolgen voor de rijksbegroting verbonden anders dan de kosten verbonden aan de uitvoering van het wetsvoorstel (met name registratie van en communicatie over leerrechten) door de Informatie Beheer Groep.

Voor instellingen verandert de mogelijkheid om de omvang van het collegegeld zelf te bepalen. Studenten die leerrechten hebben, zijn met uitzondering van deeltijdse en duale studenten het wettelijk collegegeld verschuldigd. Na het verloop van de leerrechten en uitloopte rechten kan een hoger (gemaximeerd of instellings)collegegeld worden gevraagd, ook aan studenten onder de 30 jaar wat de wet nu niet toelaat. Voor studenten die ouder zijn dan 30 jaar, kan gegeven het wetsvoorstel niet langer onbeperkt het instellingscollegegeld worden gevraagd. Het is per instelling verschillend welk gevolg deze verschuiving van mogelijkheden heeft, afhankelijk van de studieduur en leeftijd van de ingeschreven studenten.

9.2. Gevolgen vanwege wijziging van de WSF 2000

De wijziging van de WSF 2000 vanwege het nieuwe stelsel van studiefinanciering heeft verschillende budgettaire consequenties als gevolg van de onderscheiden maatregelen. Daarnaast hebben de wijzigingen in de studiefinanciering gevolgen voor de uitvoering door de Informatie Beheer Groep. De kosten hiervan worden bepaald aan de hand van de uitvoeringstoets.

9.2.1. Collegegeldkrediet

Het collegegeldkrediet is een extra leenfaciliteit voor studenten. De uitgaven aan rentedragende leningen zullen toenemen met ongeveer 220 miljoen euro per jaar. Leningen, evenals de aflossingen daarvan, zijn echter niet-relevant voor het EMU-saldo, en vallen daardoor buiten het kader voor de rijksbegroting in enge zin. De rente-ontvangsten zijn wel relevant voor het EMU-saldo. De aflossingen voor het collegegeldkrediet en de rente-ontvangsten vinden buiten de huidige begrotingsperiode plaats en zijn dan ook niet in het totaaloverzicht opgenomen.

Het invoeren van het collegegeldkrediet heeft ook gevolgen voor de zogenoemde Raulinvergoeding voor EER-studenten. Deze ontvangen momenteel een bedrag ter hoogte van de basisbeurs voor thuiswonenden. Dit ter compensatie van het te betalen collegegeld. Het collegegeldkrediet zal deze vergoeding gaan vervangen. Nieuwe EER-studenten hebben dus geen recht meer op de Raulinvergoeding (die direct als gift wordt verstrekt), maar kunnen nu aanspraak maken op het hogere collegegeldkrediet.

De financiële gevolgen zijn weergegeven in onderstaande tabel:

	2007	2008	2009	2010
Collegegeldkrediet i.p.v. huidige Raulinvergoeding	- 3	6	- 8	- 11
subtotaal relevant	- 3	- 6	- 8	- 11
Leenfaciliteit collegegeldkrediet	73	220	220	220
Extra collegegeldkrediet voor EER-studenten	5	9	14	19
subtotaal niet-relevant	78	229	234	239

9.2.2. Terugbetalingssysteem

De aanpassingen van het terugbetalingssysteem hebben pas op langere termijn gevolgen voor de Rijksbegroting. De terugbetalingssystematiek is gewijzigd: de aflossingstermijn is verlengd naar 25 jaar, de aflossingsvrije voet ligt hoger, de terugbetaling geschiedt via een percentage van het inkomen en debiteuren kunnen naar keuze gebruik maken van een aflossingsvrije periode. Daardoor zullen meer studieschulden kwijtgescholden worden dan in het huidige systeem. Naar verwachting zullen hierdoor de relevante uitgaven op termijn toenemen met jaarlijks circa € 35 miljoen. In de huidige systematiek komen alle kosten voor kwijtschelding voor rekening van de overheid. Om de extra uitgaven voor kwijtschelding te kunnen dekken zal het rentepercentage op de studielening gebaseerd worden op staatsleningen met een langere resterende looptijd dan nu het geval is (10 jaren in plaats van 3 tot 5). Dit betekent dat de rente op studieleningen circa 1-procentpunt hoger zal worden. Dit betekent op termijn € 30 miljoen extra jaarlijkse relevante renteopbrengsten. Voor het invoeren van dezelfde terugbetalingssystematiek in het MBO

dekken de extra rente inkomsten ook de extra uitgaven aan kwijtschelding (€ 5 miljoen).

Tot 2010 zijn er geen wijzigingen in de ontvangsten. Vanaf 2010 zullen de eerste (zeer beperkte) extra ontvangsten ten gevolge van de renteverhoging starten. Deze vallen buiten de huidige begrotingsperiode en zijn daarom hier niet opgenomen.

De ontwikkeling van de omvang van de schulden zal nauwlettend worden gevolgd. Dit vanwege de beheersbaarheid van de extra kwijtscheldingskosten. Het voorgestelde leenen aflosregime biedt verschillende draaiknoppen, te weten het rentepercentage, het aflospercentage en de maximale terugbetalingstermijn. Deze kunnen worden aangepast als het leengedrag van studenten of het aflosgedrag van debiteuren sterk afwijkt van de verwachtingen. Aanpassing vereist wel een wijziging van de WSF 2000.

9.2.3. 34 jaarsgrens

Het loslaten van de 34 jaarsgrens heeft nagenoeg geen financiële consequenties vanwege het geringe aantal studenten dat ouder is dan 34 jaar en nog wel aanspraak maakt op prestatiebeurs.

10. Gevoerd overleg

De voornemens in de beleidsbrief zijn onderwerp van algemeen overleg geweest met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer op 9 en 16 december 2004 en op 27 april 2005.

Over de voornemens in de beleidsbrief en de uitwerking daarvan is herhaaldelijk overleg gevoerd met de HBO-raad, de VSNU, het ISO en de LSvB.

11. Uitvoeringstoetsen

De uitvoeringsorganisaties Centrale financiën instellingen (Cfi) en de Informatie Beheer Groep is een uitvoeringstoets gevraagd over het wetsvoorstel.

De wijzigingen hebben beperkte gevolgen voor de uitvoering door Cfi; in de uitvoeringstoets is aangegeven dat de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel afhankelijk is van de uitwerking daarvan in het Bekostigingsbesluit WHW.

De wijzigingen in de studiefinanciering hebben gevolgen voor de uitvoering door de Informatie Beheer Groep. Deze worden in kaart gebracht in de uitvoeringstoets. De Informatie Beheer Groep heeft met betrekking tot de leerrechtensystematiek en de overige wijzigingen van de WHW aangegeven dat deze uitvoerbaar zijn.

12. Communicatie

Communicatie is een belangrijk beleidsinstrument bij de invoering van een nieuw systeem. De voorlichting over de invoering van de leerrechten en de wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel wordt derhalve grondig aangepakt. Voorlichting zal een belangrijke rol spelen om te zorgen dat de voordelen van het systeem niet teniet worden gedaan door de complexere vormgeving. De voorlichting over wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel en de invoering van het systeem van leerrechten zal een gezamenlijke aanpak kennen, zodat het onderscheid én de samenhang van beide onderwerpen goed onder de aandacht kunnen worden

gebracht. Hierbij ligt de nadruk op de verantwoordelijkheid van de student om bewuste keuzes te maken over de inzet van zijn studietijd, wat betreft de financiering van zijn studie en wat betreft de inzet van leerrechten. In de voorlichting wordt in ieder geval gebruik gemaakt van de bestaande kanalen van de Informatie Beheer Groep en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De wijze van de voorlichting zal de komende maanden in overleg met de koepels van de studenten en de instellingen alsmede de Informatie Beheer Groep nadere invulling krijgen. Daarbij heeft de informatievoorziening voor studenten over zowel de situatie bij invoering als de situatie daarna bijzondere aandacht: het is van belang dat studenten adequaat geïnformeerd worden over de wijze waarop zij op een verantwoorde wijze om kunnen gaan met de mogelijkheden die de nieuwe voorzieningen bieden. In de voorbereiding hierop wordt er een communicatieonderzoek gedaan naar de verschillende mogelijkheden om studenten te bereiken, zodat de effectiviteit van de voorlichting wordt geoptimaliseerd.

II. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

ARTIKEL I. WIJZIGING VAN DE WHW

Onderdeel A (Artikel 1.1. Begripsbepalingen)

In de definities van leerrechten, uitlooprechten en leerrechten Open Universiteit komt tot uitdrukking dat het daarbij om persoonsgebonden rechten gaat. Dit betekent dat deze rechten niet overdraagbaar zijn en dat in geval van overlijden van een student zijn erfgenamen de rechten niet kunnen overnemen.

Onderdeel B (Artikel 2.5. Rijksbijdrage aan instellingen voor hoger onderwijs)

Artikel 2.5, eerste lid, van de WHW bepaalt dat de berekening van het onderdeel investeringen in gebouwen en terreinen van de rijksbijdrage plaats vindt op basis van een algemene berekeningswijze of op basis van een door de minister te bepalen wijze. Verder kan voor de berekening van het onderdeel universitaire lerarenopleidingen van de rijksbijdrage een bijzondere berekeningswijze worden gehanteerd. De toekomstige financiering van universiteiten en hogescholen vanwege het verzorgen van onderwijs en onderzoek vindt plaats op een zodanige wijze dat een bijzondere berekeningswijze voor investeringen in gebouwen en terreinen van de universiteiten en hogescholen niet langer noodzakelijk is. Artikel 2.5 wordt in die zin aangepast.

Ook de bepaling over vermindering van de rijksbijdrage in het derde lid van artikel 2.5 in verband met het aantrekken van personeel is gelet op de eerdere decentralisatie van de wachtgelden niet meer actueel en kan daarom vervallen.

Onderdeel C (Artikel 2.6. Berekening rijksbijdrage)

In de huidige bekostigingssystematiek worden studenten die voor 1 oktober een verzoek tot uitschrijving hebben gedaan, niet meegeteld voor de bekostiging (artikel 2.6, vierde lid, derde volzin). Hierbij is in de huidige regeling het verzoek tot beëindiging van de inschrijving bepalend en niet de uiteindelijke beslissing of dit al dan niet gehonoreerd wordt. Gelet op de systematiek van leerrechten en het vervallen van de inschrijving per studiejaar (zie onderdeel N) is het niet opportuun deze bepaling te handhaven.

Artikel 2.6, vierde lid, eerste en tweede volzin, heeft betrekking op het (mee)tellen van het aantal studenten voor de bekostiging van de instellingen. Het gaat dan om studenten die zijn opgenomen in de basisadministratie persoonsgegevens en, indien dat niet het geval is, om personen die onderwijs in Nederland volgen en van wie een instelling voor hoger onderwijs de gegevens betreffende naam, adres en woonplaats heeft geverifieerd en laten opnemen in het Centraal register inschrijving hoger onderwijs. Bij de toevoeging van artikel 2.6, vierde lid, aan de WHW via de wet van 13 april 2004, Stb. 177 («Korte klap») is inzake de laatstbedoelde groep personen aangegeven dat het aannemelijk wordt geacht dat studenten daadwerkelijk onderwijs volgen in Nederland bij de universiteit of hogeschool waar zij zijn ingeschreven, wanneer zij in de relatieve nabijheid van de grens wonen.

Om deze bepaling helder en handhaafbaar te maken is in het nieuwe artikel 7.42a opgenomen dat het hier gaat om studenten die woonachtig zijn in een van de grenslanden, te weten Bremen, Nedersaksen, Noordrijn-Westfalen, Vlaanderen of Brussel. Voor het opnemen van dit voorschrift in genoemd artikel, waarin wordt bepaald wie aanspraak kan maken op leeren uitlooprechten, is gekozen, omdat de bekostiging van instellingen wordt bepaald op basis van het aantal aangewende leerrechten. Zie in dit verband de toelichting op onderdeel R (artikel 7.42a).

Onderdeel D (Artikel 2.7. Mededeling geraamde en bekendmaking vastgestelde rijksbijdrage)

Dit onderdeel betreft het vervallen van de mededeling over de te verwachten rijksbijdrage. Voor de reden van de wijziging van artikel 2.7 verwijs ik naar hoofdstuk 4 van het algemeen deel van deze memorie.

Onderdelen E, H, I en FF (Artikelen 2.8, 2.14, 2.15, 9.8 en 11.6)

Artikel 2.8 van de WHW schrijft onder meer voor dat de instellingsbesturen van onderwijs- en onderzoeksinstellingen jaarlijks een begroting dienen vast te stellen en die begroting aan de minister dienen te zenden. Met betrekking tot genoemd artikel merk ik op dat in de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 10 juni 2005 over de reductie van administratieve lasten in verband met de vermindering van de regeldruk bij OCW (Kamerstukken II 2004–2005, 29 546, nr. 6) is aangegeven dat het opstellen en versturen van de begroting aan de minister als vereiste vervalt.

Op grond van artikel 2.17 van de WHW bestaat voor de onderwijs- en onderzoeksinstellingen de verplichting om de middelen zodanig te beheren dat een behoorlijke exploitatie en het voortbestaan van de instelling zijn verzekerd. Het opstellen van een begroting valt zeker onder die verplichting. Artikel 2.8 kan daarom in zijn geheel vervallen. Vanwege het vervallen van artikel 2.8 dienen de artikelen die een verwijzing naar dat artikel bevatten, te worden aangepast. Het betreft de artikelen 2.14, 2.15, 9.8 en 11.6.

Onderdeel F (Artikel 2.11. Bijzondere bepaling universitaire eerstegraadslerarenopleidingen)

Artikel 2.11 heeft tot strekking dat het gedeelte van de rijksbijdrage dat betrekking heeft op de universitaire lerarenopleidingen, daadwerkelijk aan dat onderwijs wordt besteed. Gelet op de totstandkoming van de geïntegreerde bekostiging voor het hoger onderwijs kan die bepaling vervallen; aan een afzonderlijke berekeningswijze voor universitaire lerarenopleidingen is dan geen behoefte meer.

Onderdeel J (Artikel 7.4b. Studielast opleidingen in het hoger onderwijs)

Bij de invoering van de bachelor-masterstructuur in het hoger onderwijs waren de wijzigingen voor het hoger beroepsonderwijs beperkt van omvang. De hbo-opleidingen werden omgezet in bacheloropleidingen en de voortgezette opleidingen werden overgangsrechtelijk gecontinueerd (artikel 18.20 van de WHW). Daarnaast werd in artikel 7.3a, tweede en derde lid, de mogelijkheid geopend dat ook in het hoger beroepsonderwijs masteropleidingen worden ingesteld. Voor de instelling van een hbo-masteropleiding is evenwel vereist aanwijzing van een zodanige opleiding door de minister, nadat is voldaan aan de in artikel 7.3a, derde lid, genoemde voorwaarden.

Inmiddels zijn de volgende opleidingen als hbo-masteropleiding aangegeven: opleidingen tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad, de opleiding physician assistant, de opleiding advanced nurse practice, opleidingen op het gebied van de kunst en opleidingen op het gebied van de bouwkunst. Omdat deze opleidingen een andere studielast hebben dan 60 studiepunten, dient die afwijkende studielast in de WHW te worden vastgelegd. Daartoe strekt onderdeel J.

Deze wijziging is tevens relevant voor het vaststellen van het aantal leerrechten in de masterfase van het hoger beroepsonderwijs (artikel 7.42b, vierde lid).

Onderdelen K, L, M, CC en EE (Artikelen 7.9e, 7.13, 7.31a, 7.31b, 7.51a en 7.61)

Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.2 van het algemeen deel van deze memorie.

Onderdeel N (Artikel 7.32. Algemene bepaling inschrijving)

Nu in het nieuwe stelsel de inschrijving per studiejaar vervalt (uitgangspunt is inschrijving voor onbepaalde duur), behoeft de eerste volzin van het vierde lid van artikel 7.32 aanpassing.

Bovenvermeld uitgangspunt leidt ertoe dat studenten en extraneï zich niet elk studiejaar opnieuw behoeven te laten inschrijven. Een student of extraneus bevestigt deze inschrijving – in voorkomende gevallen met de bijbehorende inzet van leerrechten – door het verschuldigde collegegeld te blijven voldoen en zich niet uit te laten schrijven. Een instelling kan op grond van de inschrijvingsbepalingen zelf de start van een opleiding bepalen, inclusief – zoals in de huidige situatie – zo nodig het moment dat geen instroom meer kan plaatsvinden indien de opleiding reeds is gestart. Wie niet is ingeschreven en toch gebruik maakt van de onderwijs- en examenvoorzieningen, maakt zich schuldig aan een strafbaar feit. De inschrijvingsplicht geldt alleen voor degenen die gebruik willen maken van hoger onderwijsvoorzieningen in de zin van deze wet.

Daarnaast is het mogelijk dat van onderwijsvoorzieningen van een instelling gebruik wordt gemaakt door personen die niet zijn ingeschreven. Dit is mogelijk op grond van een afzonderlijk met de instelling gesloten overeenkomst. Deze inschrijvingsmogelijkheid is van belang voor contractonderwijs ten behoeve van individuen of bedrijven en instellingen. In het geval niet wordt ingeschreven, is men geen student of extraneus, kan geen graad krachtens deze wet worden verleend en bestaat eveneens geen aanspraak op studiefinanciering.

De tweede volzin van het vierde lid kan vervallen, omdat gedeeltelijke inschrijving niet mogelijk is in het stelsel van leerrechten. De mogelijkheid

blijft bestaan dat het instellingsbestuur regels van procedurele aard stelt over de inschrijving en daarmee ook over het moment daarvan.

Onderdeel O (Artikel 7.34. Rechten inschrijving als student)

Met de wijziging in het derde lid wordt beoogd de universiteiten en hogescholen enerzijds en de Open Universiteit anderzijds gelijk te schakelen op het punt van afname van cursusmateriaal.

Onderdeel P (Artikel 7.37. Voorwaarden inschrijving)

Met deze wijziging wordt aangesloten bij de terminologie van artikel 7.42.

Onderdeel Q (Artikel 7.42. Beëindiging inschrijving)

Deze wijzigingen zijn het gevolg van het feit dat de inschrijving niet jaarlijks meer behoeft te worden herhaald. Zie hieromtrent verder paragraaf 3.7.1 van het algemeen deel van deze memorie.

Onderscheid wordt gemaakt tussen beëindiging van de inschrijving op verzoek en beëindiging van de inschrijving van rechtswege. Het eerste lid van artikel 7.42 regelt de beëindiging van de inschrijving op verzoek. Anders dan in het huidige systeem zijn er in de nieuwe opzet geen redenen meer vermeld, op grond waarvan het instellingsbestuur desgevraagd tot beëindiging van de inschrijving kan overgaan. Hiervoor is geen aanleiding meer, omdat een student bepaalt of hij de inschrijving beëindigt zonder dat daarvoor een nadere motivering behoeft te worden gegeven. De inschrijving wordt beëindigd op de eerste dag van de tweede maand die volgt op de maand waarin betrokkenen het verzoek heeft gedaan. Thans dienen studenten zich jaarlijks te laten inschrijven. In dit wetsvoorstel geldt een inschrijving voor onbepaalde tijd. Vandaar dat de mogelijkheid is geschapen om op elk moment van het (studie)jaar een verzoek tot beëindiging van de inschrijving te doen, met als consequentie teruggave van het resterend deel van het collegegeld. Beëindiging van de inschrijving houdt onder meer in dat teveel betaald collegegeld wordt terugbetaald maar niet dat het verbruik van het leerrecht voor de desbetreffende periode wordt stopgezet.

Het tweede lid regelt de beëindiging van de inschrijving van rechtswege. Die beëindiging vindt plaats, als niet tijdig het collegegeld is voldaan. Deze verplichting vloeit voort uit de inschrijving als student; zie artikel 7.32, vierde lid (nieuw).

In het derde lid is het tijdstip van beëindiging van de inschrijving opgenomen voor twee andere gevallen waarin inschrijving van rechtswege wordt beëindigd. Die gevallen zijn beëindiging van de inschrijving als gevolg van het bindend studieadvies dat jegens een student door het instellingsbestuur is uitgebracht (artikel 7.8b, derde lid), en beëindiging van de inschrijving indien een student de grondslag en de doelstellingen van de instelling niet respecteert dan wel misbruik van de inschrijving zal maken door ernstig afbreuk te doen aan de eigen aard van de instelling of dat heeft gedaan (artikel 7.37, vijfde en zesde lid).

Onderdeel R (Artikelen 7.42a tot en met 7.42j)

Artikelen 7.42a tot en met 7.42e en 7.42g (algemeen)

In artikel 7.43 is de hoogte van het collegegeld vastgelegd. In de artikelen 7.42a tot en met 7.42g is geregeld in welke gevallen dat collegegeld is verschuldigd. Het gaat om de volgende gevallen:

- a. leerrechten (artikel 7.42a),
- b. uitlooprechten (artikel 7.42a),

- c. leerrechten OU (artikel 7.42a),
- d. aanvullende leerrechten (7.42d),
- e. resterende leerrechten (artikel 7.42e), en f. nieuwe leer- en uitlooprechten (artikel 7.42g).

De hierboven vermelde opsomming is relevant in het kader van de nieuwe bekostigingssystematiek. Studenten die aanspraak hebben op reguliere leerrechten, aanvullende leerrechten, resterende leerrechten en «extra» leerrechten (voor opleidingen op het gebied van gezondheidszorg en onderwijs), tellen mee bij het bepalen van de rijksbijdrage van instellingen. Dat geldt niet voor studenten met een aanspraak op uitlooprechten of zonder aanspraak op leerrechten.

Gekozen is voor een leerrecht van zes maanden, zoals toegelicht in het algemene deel van deze memorie.

Artikel 7.42a. Leer- en uitlooprechten voor opleiding of onderwijsseenheid

Dit artikel omschrijft welke categorieën studenten tot welke omvang in aanmerking komen voor leer- en uitlooprechten in het hoger onderwijs. Het moet gaan om een eerste inschrijving voor een bacheloropleiding of een masteropleiding aan een universiteit of hogeschool. Uitsluitend die studenten kunnen beschikken over een pakket leer- en uitlooprechten.

Het eerste lid vermeldt de studenten die aanspraak op leerrechten kunnen maken. In de eerste plaats gaat het om studenten die woonachtig zijn in Nederland of een van de grenslanden; in beginsel dient een student het onderwijs in Nederland te volgen om aanspraak op leerrechten te hebben (zie de toelichting op onderdeel C). Hierop geldt een uitzondering voor studenten aan de Open Universiteit en wel om de volgende reden. De Open Universiteit verzorgt haar onderwijs in de vorm van afstandsonderwijs. Zij benut daarbij allerhande digitale vormen van onderwijs en e-learning. De plaats waar de student dit onderwijs volgt, is dan ook veelal niet de plaats van vestiging. Om de studenten in met name Vlaanderen overeenkomstig de huidige situatie in de gelegenheid te stellen om onderwijs bij de Open Universiteit te kunnen blijven volgen, is in onderdeel a een uitzondering geformuleerd op het beginsel dat een student alleen over leerrechten beschikt wanneer deze onderwijs in Nederland volgt. De eerste categorie betreft studenten die de Nederlandse nationaliteit bezitten. De tweede categorie betreft personen met onder meer de nationaliteit van een van de lidstaten van de Europese Unie, de nationaliteit van Liechtenstein, Noorwegen en IJsland (staten die partij zijn bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte) en de nationaliteit van Zwitserland in het kader van het verdrag van 21 juni 1999 (Trb. 2000, 16 en 86). De derde categorie ten slotte ziet op bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen groepen vreemdelingen die op het punt van de leerrechten zijn gelijkgesteld met Nederlanders. Hier gaat het om personen die een verblijfstitel hebben op grond van de artikelen 14, 28 en 33 van de Vreemdelingenwet 2000. In het tweede lid is in globale zin de omvang van de leerrechten aangegeven; die omvang wordt per categorie opleiding geconcretiseerd in artikel 7.42b. Daarnaast vermeldt het tweede lid het aantal uitlooprechten (twee voor zowel de bachelor- als de masterfase).

In het derde lid is aangegeven welke studenten die aan de Open Universiteit studeren, aanspraak maken op leerrechten.

Artikel 7.42b. Aantal leerrechten

Het eerste tot en met vierde lid bepalen de omvang van de leerrechten per opleiding. Voor de bachelorfase geldt dat het aantal leerrechten voor een wo-bacheloropleiding zes bedraagt (zes tijdvakken van zes maanden).

Hierop bestaat één uitzondering; indien een wo-bacheloropleiding een hogere studielast dan 180 studiepunten heeft (artikel 7.4a, eerste lid, tweede en derde volzin), wordt het aantal leerrechten dienovereenkomstig verhoogd. Het aantal leerrechten voor een hbo-bacheloropleiding bedraagt acht. De aantallen leerrechten voor de wo- en hbo-masteropleidingen laten een gedifferentieerd beeld zien. Dit hangt samen met de studielast voor de verschillende categorieën masteropleidingen. Uit een oogpunt van inzichtelijkheid zijn de verschillende aantallen per categorie opleiding waar mogelijk uitgeschreven. In het vijfde lid is het aantal leerrechten OU vastgelegd. Het betreft leerrechten voor onderwijseenheden.

Artikel 7.42d. Aanvullende leerrechten

In dit artikel worden twee gevallen geregeld waarin studenten aanspraak hebben op aanvullende leerrechten.

Het eerste geval, geregeld in het eerste lid, wordt beschreven in paragraaf 3.2 onder a van het algemeen deel van deze memorie.

Het tweede geval betreft studenten die als gevolg van onder meer lichamelijke of psychische redenen niet in staat zijn hun opleiding binnen de periode van de reguliere leerrechten af te ronden. De beslissing over de aanvulling wordt door de Informatie Beheer Groep genomen; dit is beschreven in paragraaf 3.2 onder b van het algemeen deel van deze memorie. Betrokkenen dienen een medische verklaring over te leggen.

Artikel 7.42e. Inzet resterende leerrechten

Dit artikel bepaalt de omvang van de resterende aanspraak op leerrechten en de voorwaarden waaronder die aanspraak kan worden gerealiseerd. Deze leerrechten ontstaan als gevolg van het afstuderen zowel binnen het geheel van de bachelor- en masterfase als binnen de bachelorfase. Gekozen is voor een maximale periode van twee tijdvakken van zes maanden; zie hieromtrent paragraaf 3.3 van het algemeen deel van deze memorie. De aanspraak is onbeperkt geldig.

Het eerste lid heeft betrekking op de situatie dat in de bachelor- of de masteropleiding een of meer leerrechten niet zijn ingezet en het afsluitend examen van een van die opleidingen met goed gevolg is afgelegd. Alsdan kunnen die leerrechten in de masterfase of later tot een maximum van twee worden ingezet. Dit kan met een voorbeeld worden verduidelijkt. Indien een student die is ingeschreven voor een hbo-bacheloropleiding slechts 5 leerrechten heeft verbruikt en voor het afsluitend examen is geslaagd, kan hij de resterende leerrechten (niet drie maar maximaal twee) inzetten voor een andere hbo-bacheloropleiding of een aansluitende hbo- of wo-masteropleiding dan wel die rechten in zijn latere leven inzetten.

Het tweede lid bepaalt vervolgens dat er geen resterende leerrechten kunnen worden opgebouwd, indien een student gebruik maakt van de mogelijkheid van extra leerrechten voor een opleiding op het terrein van onderwijs of gezondheidszorg. De reden hiervan is dat slechts een maal gedurende het verblijf in het hoger onderwijs resterende leerrechten worden toegekend.

Artikel 7.42f. Geen aanspraak op leer- en uitlooprechten

Zoals in het algemeen deel van deze memorie reeds is aangegeven, hebben personen die zich na 31 augustus 2007 voor een masteropleiding aan een universiteit of hogeschool laten inschrijven en reeds een bachelorgraad of een hbo-getuigschrift hebben behaald, geen aanspraak meer op leerrechten voor de bachelorfase. In het eerste lid van artikel

7.42f is een opsomming opgenomen van hbo-getuigschriften met dien verstande dat een aantal getuigschriften bij algemene maatregel van bestuur zal worden aangewezen; die regeling zal deel uitmaken van het Uitvoeringsbesluit WHW.

Personen die zich na 31 augustus 2007 voor een opleiding aan een universiteit of hogeschool laten inschrijven en reeds een mastergraad of een wo-getuigschrift hebben behaald, hebben geen aanspraak meer op leerrechten voor de masterfase. In het tweede lid van artikel 7.42f is een opsomming opgenomen van wo-getuigschriften met dien verstande dat een aantal getuigschriften bij algemene maatregel van bestuur zal worden aangewezen.

Artikel 7.42g. Nieuwe leer- en uitlooprechten voor opleiding op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg

Op grond van dit artikel bestaan aanspraken op extra leerrechten. Het gaat hier anders dan in artikel 7.42d om volledige «pakketten» leerrechten. De aanspraken komen in de eerste plaats toe aan personen die, hoewel zij reeds een ho-grad of ho-getuigschrift hebben behaald op een ander gebied dan onderwijs (lerarenopleidingen) of gezondheidszorg (bijvoorbeeld geneeskunde of verpleegkunde), zich willen laten inschrijven voor een opleiding op genoemde gebieden. Voor de redengeving van deze extra leerrechten wordt verwezen naar paragraaf 3.2 van het algemeen deel van deze memorie.

Artikel 7.42h. Nieuwe leer- en uitlooprechten i.v.m. ernstige handicap

De tweede categorie personen aan wie extra leerrechten worden toegekend, zijn personen die als gevolg van het ontstaan van een handicap tijdens de studie of de verergering van een bestaande de handicap hun oorspronkelijke studie onmogelijk kunnen voortzetten en/of voltooien. Betrokkenen dienen dit via een medische verklaring aan te tonen. De beslissing over de toekenning van extra leerrechten wordt uiteindelijk door de Informatie Beheer Groep genomen. Een complementaire voorziening op het terrein van de studiefinanciering is opgenomen in artikel 5.16, derde lid, van de WSF 2000.

Artikel 7.42i. Verbruik leer- en uitlooprechten en registratie daarvan

Uit artikel 7.32, vierde lid, van de WHW volgt dat inschrijving voor een opleiding aan een universiteit, een hogeschool of de Open Universiteit in beginsel van onbepaalde duur is. Vanaf het moment van inschrijving tot het moment van beëindiging van de inschrijving dient elke zes maanden een nieuw leerrecht te worden ingezet. De eerste inzet van een leerrecht geschiedt op het moment van inschrijving. Als de inschrijving niet wordt beëindigd, wordt er telkens na zes maanden uit het totaal aan leerrechten een volgend leerrecht ingezet totdat het totaal aantal is verbruikt. Na de eerste inzet van een leerrecht gaat elke volgende inzet als het ware automatisch. Daartoe strekt het eerste lid.

Het spreekt vanzelf dat «wisseling van instelling» meebrengt dat het totaal aantal leerrechten wordt verminderd met de leerrechten die eerder aan de instelling van eerste inschrijving zijn ingezet. Dit volgt uit het tweede lid. Hierbij wordt opgemerkt dat wisseling van instelling tijdens een tijdvak van zes maanden met de daaraan verbonden beëindiging van de inschrijving leidt tot «verlies» van het gehele leerrecht. Wel heeft de betrokken student aanspraak op restitutie van het betaalde collegegeld.

De Informatie Beheer Groep doet ingevolge het zevende lid ten minste twee keer per jaar mededeling aan de betrokken studenten en aan de instellingen over het verbruik van de leer- en uitlooprechten. Het ligt in de rede dat daarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de actieve en

passieve communicatiemiddelen die nu reeds worden benut in relatie tot studiefinanciering.

De Informatie Beheer Groep informeert op grond van het achtste lid op aanvraag van de aanstaande student de instelling over het aantal leer- en uitlooprechten waar deze student aanspraak op heeft. Deze medeling kan alleen gebaseerd zijn op de gegevens die de Informatie Beheer Groep ter beschikking heeft of door de aanstaande student ter beschikking zijn gesteld. De mededeling aan de instelling zal daarmee veelal voorwaardelijk van aard zijn, dat wil zeggen dat over de aanstaande student gemeld kan worden dat mits aan bepaalde voorwaarden is of wordt voldaan, aanspraak bestaat. Indien bijvoorbeeld een persoon met een EER-nationaliteit maar woonachtig in den vreemde zijn interesse toont voor het Nederlandse hoger onderwijs en aangeeft naar Nederland te zullen gaan verhuizen, wordt van de Informatie Beheer Groep verwacht dat de medeling aan de instelling en student inzake zijn leerrechten als strekking heeft dat hij daar aanspraak op maakt mits de student ook daadwerkelijk naar Nederland verhuist (en in de gemeentelijke basisadministratie ingeschreven wordt). Indien de Informatie Beheer Groep na inschrijving blijkt dat aan deze toezegging geen invulling is gegeven (niet verhuist), dan geldt voor de periode tot dat dit wel het geval is dat de persoon geen aanspraak op leerrechten heeft, het instellingscollegegeld verschuldigd is en de instelling vanwege het verzorgen van onderwijs aan deze student geen rijksbijdrage ontvangt.

De mededeling over de aanspraak op leerrechten van een aanstaande student laat overigens onverlet dat deze aanspraak gedurende de inschrijving in het hoger onderwijs kan wijzigen in extra leerrechten (bijvoorbeeld vanwege functiebeperking) maar ook in negatieve zin. Neerwaartse bijstelling van het aantal leerrechten (bijvoorbeeld als een student is «vergeten» om te melden dat hij is afgestudeerd) heeft gevolgen voor het collegegeld dat een student verschuldigd is en de instellingsbekostiging. Gelet op het vereiste dat een student bij inschrijving aangeeft het collegegeld te voldoen dat hij verschuldigd is, is het instellingsbestuur in het laatste geval gerechtigd om een student alsnog het instellingscollegegeld in rekening te brengen dat hij had moeten betalen.

Artikel 7.42j. Geen verbruik van leerrechten

Dit artikel heeft betrekking op vrijstelling van aanwending van leerrechten en (instellings)collegegeld in geval van een tweede inschrijving in het hoger onderwijs. Zie voor de mogelijkheid van een tweede inschrijving paragraaf 3.6 van het algemeen deel van deze memorie.

In het eerste lid is bepaald dat een student die in Nederland tegelijkertijd twee opleidingen volgt, slechts bij één opleiding leerrechten dient aan te wenden en in het verlengde daarvan collegegeld is verschuldigd in overeenstemming met artikel 3.21. Wanneer een student zich bij twee opleidingen laat inschrijven, waarvoor hij collegegeld is verschuldigd vanwege de eerste inschrijving, en zich laat uitschrijven bij die eerste opleiding, dan wordt de tweede inschrijving automatisch de eerste en moet die student daartoe leerrechten aanwenden en collegegeld voldoen. Om de instelling nu niet met de administratieve last op te zadelen dat zij regelmatig moet controleren of de tweede inschrijving geen eerste inschrijving is geworden, zal de Informatie Beheer Groep de instelling informeren indien een student die geen leerrechten hoeft aan te wenden vanwege artikel 7.42j dat wel moet gaan doen vanwege uitschrijving bij de opleiding van eerste inschrijving.

Het tweede lid houdt verband met de situatie beschreven in de laatste alinea van paragraaf 3.6.

In het derde lid is bepaald dat bij een tweede inschrijving aan een Nederlandse instelling tegelijkertijd met een eerste inschrijving aan een buitenlandse instelling eveneens geen leerrechten behoeven te worden aangevend en evenmin het (instellings)collegegeld is verschuldigd. Deze bepaling is in het bijzonder bedoeld om studenten in die gevallen dat zij deelnemen aan een uitwisselingsprogramma, in de gelegenheid te stellen zich in te kunnen laten schrijven zonder collegegeldverplichtingen. In een dergelijke situatie waarin geen sprake is van aanwending van leerrechten, is evenmin sprake van instellingsbekostiging vanwege het verzorgen van onderwijs voor deze student indachtig de Europese afspraak dat hierbij sprake is van een systematiek van gesloten beurzen: de «zendende» instelling ontvangt bekostiging.

Het vierde lid is vervolgens bedoeld om misbruik door studenten van de mogelijkheid in het tweede lid te voorkomen. Het gaat dan om de situatie dat een student zich enkel inschrijft bij een buitenlandse instelling, omdat hij daarmee de collegegeldverplichting in Nederland ontloopt met als bijkomstig gevolg dat de Nederlandse instellingen geen bekostiging ontvangt. Het is aan het college van bestuur om te bepalen of een dergelijke situatie van misbruik zich voordoet dan wel sprake is van een EU-onderwijsprogramma gericht op mobiliteit (o.a. Socrates en Erasmus Mundus) of van een samenwerkingsverband tussen twee of meer instellingen gericht op mobiliteit.

Onderdeel S (Artikel 7.43. Collegegeld)

Het eerste lid bevat de hoofdregel dat voor alle categorieën opleidingen in het hoger onderwijs (voltijds, deeltijds en duaal) een zelfde bedrag aan collegegeld wordt geheven. Omdat in de huidige bekostigingsmodellen voor het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs geen onderscheid meer wordt gemaakt in de bekostiging van de verschillende vormen van onderwijs, wordt voorgesteld dat het onderscheid in het collegegeld voor voltijds onderwijs aan de ene kant en het collegegeld voor deeltijds en duaal onderwijs aan de andere kant in beginsel te laten vervallen. Omdat het deeltijds en duaal onderwijs thans nog in de WHW wordt onderscheiden en daarvoor een lager collegegeld is verschuldigd, wordt de instellingen de mogelijkheid geboden om voor die onderwijsvormen ook in het nieuwe stelsel een lager collegegeld te vragen.

In het tweede lid zijn de categorieën personen vermeld die het wettelijk collegegeld verschuldigd zijn. Zie ook de paragrafen 3.1.3 en 3.1.4 van het algemeen deel van deze memorie.

In het derde lid is bepaald dat de hoogte van het collegegeld jaarlijks wordt geïndexeerd aan de hand van de consumentenprijsindex. Deze indexering geschiedt telkens per 1 september van het jaar volgende op het jaar dat de consumentenprijsindex over het daaraan voorafgaande jaar bekend wordt gemaakt. De instellingen zullen over deze indexering voor de zomer waarin de consumentenprijsindex bekend is geïnformeerd worden. Zo zal de indexering van het collegegeld per 1 september 2009 in de zomer van 2008 bekend worden gemaakt op basis van de in het voorjaar van 2008 gepubliceerde consumentenprijsindex over 2007. Een student is krachtens dit artikel het wettelijke collegegeld verschuldigd dat in de periode dat hij is ingeschreven van toepassing is. Anders gezegd, voor de omvang van het collegegeld dat de student verschuldigd is, geldt dat betaald moet worden naar rato van het aantal maanden dat een collegegeldtijdvak in eventueel verschillende studiejaar ligt en niet naar het moment waarop een collegegeldtijdvak aanvangt. Een student die zich bijvoorbeeld in juni laat inschrijven, is tot september het nog niet geïndexeerde collegegeld en vanaf 1 september het geïndexeerde collegegeld verschuldigd.

Wanneer een student een tweede opleiding volgt al dan niet bij een andere instelling, verbruikt hij krachtens artikel 7.42j geen leerrechten (en is dus geen collegegeld verschuldigd). Als uitwerking van deze bepaling dient in de informatieuitwisseling tussen studenten, instellingen en de Informatie Beheer Groep voor studenten duidelijk te zijn dat wanneer zij zich laten «inschrijven», zij maar voor één opleiding leerrechten behoeven aan te wenden. Tevens dient de Informatie Beheer Groep de instelling die een student per abuis inschrijft voor een opleiding alsof het de eerste inschrijving is terwijl deze eerste inschrijving al is geschied, haar te informeren dat er geen collegegeld mag worden geheven.

Onderdeel T (Artikel 7.44. Gemaximeerd collegegeld)

Artikel 7.44 voert een nieuwe (tijdelijke) categorie collegegeld in. Dat collegegeld is een student verschuldigd, indien hij niet meer over leer- en uitlooprechten beschikt. Voorwaarde is wel dat de betrokken student van plan is zijn studie bij dezelfde opleiding voort te zetten. Voor de reden van de invoering van deze categorie collegegeld wordt verwezen naar paragraaf 3.4 van het algemeen deel van deze memorie.

Onderdeel U (Artikel 7.44a. Instellingscollegegeld)

Als een student geen leer- of uitlooprechten heeft of meer heeft, betaalt hij het instellingscollegegeld. Studenten die op basis van artikel 7.42f geen aanspraak op leerrechten hebben (zij hebben bijvoorbeeld al een graad behaald), anderszins niet voldoen aan de vereisten in artikel 7.42a (o.a. niet-EER studenten) dan wel al hun leer- en uitlooprechten hebben aangevend zoals bedoeld in artikel 7.42i, zijn het instellingscollegegeld verschuldigd. Het instellingsbestuur stelt de omvang van het instellingscollegegeld vast. Het instellingsbestuur kan hierbij differentiëren naar opleiding en naar groepen studenten. Deze differentiatie zal het instellingsbestuur wel moeten motiveren. De motivering van de (verschillende) hoogten van het instellingscollegegeld ligt in de (marginale of integrale) kosten van een opleiding. Een differentiatie naar groep studenten zou mogelijk zijn om recht te doen aan de fase waarin studenten verkeren (minder kosten aan het einde van de opleiding dan halverwege de opleiding).

De bepalingen in de wet inzake onder meer terugbetaling van collegegeld hebben geen betrekking op het instellingscollegegeld. Het is in deze aan de instelling en student samen om hierover tot afspraken te komen en te bepalen voor welke periode(s) een student instellingscollegegeld verschuldigd is en wat er bij uitschrijving gebeurt.

Artikel 7.44a regelt het instellingscollegegeld, een vorm van collegegeld die ook in het huidige stelsel van collegegeldbepalingen voorkomt. Met betrekking tot de hoogte van het bedrag dat kan worden geheven, wordt opgemerkt dat evenals thans het maximum ongelimiteerd is, zij het dat er in het onderhavige wetsvoorstel een adviesrecht van de medezeggenschapsraad wordt geïntroduceerd. Verschil met de huidige bepaling is in elk geval dat er thans een minimumbedrag in de wet is vermeld. De reden dat in het nieuwe voorstel geen minimum wordt genoemd, is de overweging de instelling hierin de vrije – maar wel te motiveren – keuze te laten. Een ander verschil met de huidige bepaling is dat thans het instellingscollegegeld eerst verschuldigd is met ingang van het 30e levensjaar.

Onderdeel V (Artikel 7.45. Examengeld extraneus)

Het examengeld is voortaan ook voor een periode van zes maanden verschuldigd. Voor het overige is dit artikel ongewijzigd gebleven.

Onderdelen W (Artikel 7.46. Overige bijdragen)

Dit onderdeel bevat enkele technische aanpassingen als gevolg van het opnemen van nieuwe bepalingen in het wetsvoorstel.

Onderdeel X (Artikel 7.47. Voldoening collegegeld)

Artikel 7.47 is aangepast aan de nieuwe collegegeldsystematiek. Hoewel een collegegeldtijdvak zes maanden omvat, blijft het toch mogelijk het collegegeld per jaar te voldoen; hierin voorziet onderdeel a van het eerste lid. Ook de mogelijkheid van termijnbetalingen is gehandhaafd; anders dan in het huidige artikel 7.47 wordt aan de instelling en de betrokken student het aantal termijnen en de spreiding over het jaar overgelaten.

Onderdeel Z (Artikel 7.49. Terugbetaling van collegegeld)

Als gevolg van de invoering van de leerrechtensystematiek kan de terugbetaling van het collegegeld sterk worden vereenvoudigd. Tegelijkertijd kan een vermindering van de administratieve lasten worden doorgevoerd. Vanaf het moment van invoering van het nieuwe stelsel hoeft door studenten geen verzoek om terugbetaling aan het instellingsbestuur meer te worden gedaan, maar wordt het collegegeld automatisch «kwijtgescholden» en terugbetaald als een student zich laat uitschrijven. Indien een student bijvoorbeeld in oktober meldt dat hij zich wil laten uitschrijven, dan is hij over die maand en de daaropvolgende maand november nog collegegeld verschuldigd. Eventuele restitutie betreft de maanden vanaf december.

Onderdeel AA (Artikel 7.50. Cursusgeld en instellingscursusgeld Open Universiteit)

Voor de onderwijsbijdrage voor het volgen van onderwijs aan de Open Universiteit wordt onderscheid gemaakt tussen het volgen van een opleiding (collegegeld) en het volgen van onderwijseenheden (cursusgeld). Het collegegeld en het instellingscollegegeld voor het volgen van een OU-opleiding is geregeld in de artikelen 7.43 en 7.44a; de onderwijsbijdrage voor het volgen van onderwijseenheden vervolgens in het onderhavige artikel; het bedrag daarvan is een zevende van het reguliere collegegeld.

In het derde lid is aangegeven dat het instellingsbestuur van de Open Universiteit een regeling treft op basis waarvan het cursusgeld wordt verlaagd voor minder draagkrachtige personen.

Onderdeel BB (Artikel 7.51. Profileringsfonds)

Het eerste tot en met zesde lid van artikel 7.51 worden vervangen door drie nieuwe leden. Deze leden geven invulling aan het profileringsfonds zoals beschreven in paragraaf 3.5.1 van het algemene deel van deze memorie.

Strekking van de nieuwe bepaling is dat de instellingen en studenten in gezamenlijkheid moeten bezien voor welke groepen studenten financiële ondersteuning gerechtvaardigd is. Het profileringsfonds biedt een instelling de mogelijkheid in drie situaties een student effectieve en financiële ondersteuning te geven, te weten wanneer

a. een student een opleiding volgt waarvoor het college van bestuur een hogere studielast heeft vastgesteld dan de bij of krachtens wet vastgestelde studielast. Het college van bestuur draagt de kosten die uit deze verlening voor een student voortvloeien,

- b. een student vanwege bijzondere omstandigheden studievertraging oploopt waarbij hij zijn leer- en uitlooprechten heeft aangewend of (ook) geen aanspraak meer heeft op een prestatiebeurs, en
- c. een student vanwege zijn nationaliteit geen aanspraak maakt op leerrechten (studenten van buiten de EER) en de instelling hem een zogenoemde kennisbeurs wil verstrekken.

Daarbij is het van belang om vast te stellen welke omvang de financiële ondersteuning dient te hebben, opdat een student zich op een effectieve en voldoende wijze ondersteund weet in het geval dat hij niet meer beschikt over leer- en uitlooprechten en geconfronteerd kan worden met een hoger gemaximeerd collegegeld of het instellingscollegegeld. Evenzeer is het van belang dat een student zich effectief en op voldoende wijze financieel ondersteund weet, wanneer hij geen aanspraak meer heeft op studiefinanciering. Beide situaties kunnen zich gelijktijdig voordoen maar een student kan ook met een van beide situaties te maken krijgen: in de te onderscheiden situaties is sprake van een in omvang uiteenlopende bijdrage die als effectief en voldoende kan worden beschouwd.

De financiële ondersteuning op basis van het profileringsfonds is niet bedoeld en mag niet ingezet worden voor het betalen van het reguliere collegegeld of examengeld. Een instelling moet immers de rijksbijdrage doelmatig besteden. Van niet-doelmatige besteding van de rijksbijdrage is in ieder geval sprake als een deel daarvan wordt gebruikt voor het op reguliere basis op enige manier compenseren van het door studenten betaalde collegegeld of examengeld. Naast het profileringsfonds mag een instelling ook een eigen (nood)fonds vormen, waaruit onder meer het wettelijk collegegeld voor specifieke studenten betaald wordt. Het geld in dit noodfonds mag echter niet uit de rijksbijdrage komen.

Onderdelen HH en II (Artikel 9.34. Reglement universiteitsraad en Artikel 10.22. Inhoud mede zeggenschapsreglement)

De wijzigingen in de artikelen 9.34 en 10.22 strekken er toe dat aan de medezeggenschapsraden van de universiteiten en hogescholen het adviesrecht wordt toegekend met betrekking tot de vaststelling door het instellingsbestuur van het gemaximeerd collegegeld en het instellingscollegegeld. Zie verder paragraaf 3.4 van het algemeen deel van deze memorie.

Onderdeel JJ (Artikel 15.2. Schadevergoeding niet-gerechtigde deelname onderwijs)

Deze wijziging volgt uit de nieuwe collegegeldsystematiek waarin de huidige artikelen 7.43 en 7.44 van de WHW zijn vervangen door de nieuwe artikelen 7.43, 7.44 en 7.44a.

Onderdeel KK (Artikel 16.21. Bijdrage uit 's Rijks kas ten behoeve van aangewezen theologische universiteiten en kerkelijke kweekscholen en seminaria)

Artikel 16.21 regelt de verlening van een bijdrage uit 's Rijks kas aan een aantal theologische en levensbeschouwelijke instellingen voor wetenschappelijk onderwijs.

Het vierde lid bepaalt dat bij algemene maatregel van bestuur voorschriften worden vastgesteld over de exploitatie van bedoelde instellingen. Aan genoemd lid is tot nu toe geen uitvoering gegeven. Derhalve kan dat artikellid vervallen.

Onderdeel LL (Artikelen 18.55 tot en met 18.58)

Artikel 18.55. Overgangsbepaling leer- en uitlooptrechten voor opleiding

Deze overgangsbepaling legt uitdrukkelijk vast dat studenten die voorafgaand aan het tijdstip van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel voor een bacheloropleiding, een masteropleiding of een ongedeelde opleiding aan een instelling voor hoger onderwijs zijn ingeschreven, bij de invoering van het leerechtenstelsel beschikken over het maximaal aantal leerrechten dat voor die opleiding is vastgesteld. Verwezen wordt verder naar paragraaf 3.1.3 van het algemeen deel van deze memorie.

Artikel 18.56. Aantal leerrechten voor ongedeelde en voortgezette opleidingen en Artikel 18.57. Verbruik tijdvakken bij ongedeelde en voortgezette opleidingen

Bij de invoering van de bachelor-masterstructuur in september 2002 is de instellingsbesturen van de universiteiten de mogelijkheid geboden de nieuwe structuur vooralsnog niet in te voeren. Hoewel daarvan op beperkte schaal gebruik is gemaakt, komen er binnen het hoger onderwijs toch nog ongedeelde wo-opleidingen voor. Daarnaast zijn overgangsrechtelijk nog enkele voortgezette hbo-opleidingen instandgehouden. Voor die opleidingen dienen voorzieningen te worden getroffen met het oog op de invoering van de nieuwe leerrechtensystematiek. Daartoe strekken de artikelen 18.56 en 18.57.

Artikel 18.59. Leerrechten tweede opleiding voor ingeschrevenen in 2006–2007

Het nieuwe stelsel van leerrechten wordt per 1 september 2007 ingevoerd. Dat brengt mee dat personen aan wie reeds een graad is verleend of die reeds beschikken over een ho-getuigschrift, met ingang van genoemde datum geen leerrechten worden toegekend. Een uitzondering wordt gemaakt voor degenen die in het studiejaar 2006–2007 voor een tweede opleiding zijn ingeschreven. Zij mogen er op basis van de huidige wetgeving voor het hoger onderwijs van uitgaan de eenmaal aangevangen tweede studie te kunnen afronden.

ARTIKEL II. WIJZIGING VAN DE WHW

Het bedrag, genoemd in artikel 7.43, eerste lid, is de helft van het bedrag dat naar verwachting in het studiejaar 2006–2007 aan collegegeld zal worden geheven.

Omdat het collegegeldbedrag voor het kalenderjaar 2007 eerst in november 2006 zal worden vastgesteld en dit wetsvoorstel op dat moment naar verwachting bij de Eerste Kamer aanhangig zal zijn of wellicht tot wet zal zijn verheven waardoor het nieuwe artikel 7.43 niet meer aan het nieuwe collegegeldbedrag kan worden aangepast, wordt voorgesteld het dan in het nieuwe artikel 7.43 opgenomen bedrag te vervangen door de helft van het nieuwe collegegeldbedrag dat in de ministeriële regeling inzake de collegegeldvaststelling voor het jaar 2007 (Regeling vaststelling collegegeld 2007) zal worden vastgelegd.

ARTIKEL III. WIJZIGING VAN DE WHW

In artikel III zijn de wijzigingen in de WHW opgenomen die voortvloeien uit het vervallen van het gemaximeerd collegegeld per 1 januari 2010. Voor de reden van het vervallen van die categorie collegegeld wordt verwezen naar paragraaf 3.4.2 van het algemeen deel van deze memorie.

ARTIKEL IV. WIJZIGING VAN DE WSF 2000

Onderdeel A (Artikel 1.1. Begripsbepalingen)

«betaling» impliceert dat het bedrag van het collegegeldkrediet gelijk is aan het door die student te betalen collegegeld. Dat wil zeggen: het collegegeldkrediet is voor iedere student afzonderlijk gebonden aan een maximum, een student kan slechts lenen wat hij daadwerkelijk aan collegegeld verschuldigd is. Zie hiertoe ook de toelichting bij artikel 3.16a.

Het begrip toetsingsinkomen van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen wordt opgenomen in de begripsbepalingen. Hiermee samenhangend moet de begripsbepaling van peiljaar worden aangepast aangezien de toekenning van studiefinanciering getoetst zal blijven worden aan het inkomen in het tweede jaar voorafgaand aan het jaar waarin de toekenning plaatsvindt. Dit houdt verband met het feit dat vanwege de verwevenheid met bestaande processen als de inning van het lesgeld en de inschrijving bij onderwijsinstellingen er voor gekozen is om de uitvoering van de WSF 2000 en de WTOS niet te selecteren voor uitvoering door de Belastingdienst. De uitvoering van deze twee wetten blijft opgedragen aan de IB-groep. Overschakelen naar het actuele inkomen zou ondanks dat daarmee de mogelijkheid tot peiljaarverlegging kan komen te vervallen, voor de Informatie Beheer Groep tot een vergroting van de uitvoeringslasten leiden. Niettemin wordt overschakeling naar het actuele inkomen als grondslag, gelet op de beoogde harmonisatie en transparantie, wenselijk geacht. Bezien zal worden of dit op de langere termijn kan worden gerealiseerd. Handhaving van de zogenaamde t-2 systematiek betekent dat voor de toepassing van het begrip toetsingsinkomen voor berekeningsjaar peiljaar moet worden gelezen. Dit geldt uiteraard niet voor de gevallen waarin nu reeds wordt uitgegaan van het actuele inkomen, te weten de regelingen van de partnertoeslag (artikel 3.4) en het meerinkomen (artikel 3.17). De definitie van peiljaar is aangepast, zodanig dat deze zowel toepasbaar is bij de bepaling van de hoogte van de ouderlijke bijdrage als bij de bepaling van de hoogte van de terug te betalen bedragen.

Onderdeel B (Artikel 2.3. Leeftijd)

Zolang studerenden voor hun dertigste aanspraak hebben gemaakt op studiefinanciering en na hun dertigste aaneengesloten studiefinanciering blijven genieten, blijft de aanspraak op de studiefinanciering bestaan totdat deze is verbruikt. Door het schrappen van de leeftijdsgrens van 34 jaren ontstaat een zachte leeftijdsgrens voor studerenden.

Onderdeel C (Artikel 3.1. Studiefinanciering)

Het collegegeldkrediet is een nieuwe voorziening binnen de studiefinanciering voor studenten. Studenten kunnen het collegegeld lenen en achteraf terugbetalen.

Onderdelen D en E (Artikel 3.2. Samenstelling maandbudget deelnemer en Artikel 3.3. Samenstelling maandbudget student)

De samenstelling van het maandbudget stond in één artikel: voor deelnemers en studenten. Aangezien met de invoering van het collegegeldkrediet de samenstelling van het maandbudget verschilt voor een deelnemer en een student is er voor gekozen twee artikelen op te nemen voor de samenstelling van het maandbudget. In artikel 3.2 staat de samenstelling van het maandbudget voor deelnemers en in artikel 3.3 staat de samenstelling van het maandbudget voor studenten. Van de gelegenheid is tevens gebruik gemaakt om de normbedragen voor de kosten van levensonderhoud en boeken en leermiddelen samen te voegen tot één normbedrag levensonderhoud. Door het normbedrag niet meer te verdelen in aparte componenten wordt het geheel overzichtelijker. Hiermee wordt aangesloten bij het Europese recht waar gesproken wordt over een tegemoetkoming in de kosten van levensonderhoud en een tegemoetkoming in de kosten van de toegang tot de studie. Lesgeld en collegegeld zijn kosten voor de toegang tot de studie. Voor deelnemers wordt de tegemoetkoming hierin geregeld via een normbedrag in het maandbudget. Voor studenten bestaat de tegemoetkoming uit het collegegeldkrediet (artikel 3.16a).

Onderdeel F (Artikel 3.16a. Collegegeldkrediet)

Uit de definitie van het collegegeldkrediet blijkt al dat de hoogte van het maximaal door de student te lenen bedrag afhankelijk is van de hoogte van het bedrag dat de student moet betalen aan collegegeld. Voor de duidelijkheid is dit nog eens weergegeven in het derde lid. In de WHW wordt voor wat betreft de betaling van het collegegeld afgeweken van het begrip studiejaar. Studiejaar is in de WHW en in deze wet gedefinieerd als tijdvak dat aanvangt op 1 september van enig kalenderjaar en eindigt op 31 augustus daaropvolgend. Het collegegeld wordt echter per zes aaneengesloten maanden vastgesteld. Indien een student zich op 1 februari inschrijft aan een opleiding dan loopt zijn «persoonlijke studietijdvak» tot en met 31 juli.

Voor het collegegeldkrediet heeft bovenstaande tot gevolg dat er niet kan worden aangesloten bij studiejaar, er is daarom gekozen voor een periode van zes aaneengesloten maanden in het eerste lid. In het derde lid staat het bedrag dat een student per maand maximaal kan lenen. Dit bedrag is afhankelijk van de hoogte van het door hem te betalen collegegeld. Bijvoorbeeld: een student schrijft zich in per 1 mei 2008, hij moet dan voor zes daaropvolgende aaneengesloten maanden (dus tot 31 oktober 2008) het collegegeld betalen. Indien hij zich uitschrijft per bijvoorbeeld 1 september 2008 dan heeft hij vier maanden collegegeld moeten betalen en ook voor die vier maanden dat bedrag kunnen lenen. Op het moment van uitschrijven voldoet de ex-student niet meer aan de voorwaarden om studiefinanciering te kunnen ontvangen en ontvangt hij dus ook geen collegegeldkrediet meer.

Voor de studenten die aan een aangewezen, niet-bekostigde, instelling of in het buitenland studeren en aanspraak maken op het collegegeldkrediet gaat het bovenstaande wat betreft de vaststelling van het collegegeld voor een periode van zes maanden niet op. Daarom is gekozen voor een jaarsystematiek waarbij de student ten hoogste eentwaalfde deel van het door hem te betalen bedrag voor het volgen van onderwijs voor één jaar per maand kan lenen. Het begrip studiejaar in de begripsbepalingen is vastgelegd (voor het beroepsonderwijs: een tijdvak dat aanvangt op 1 augustus van enig kalenderjaar en eindigt op 31 juli daarop volgend en voor het hoger onderwijs: een tijdvak dat aanvangt op 1 september van

enig kalenderjaar en eindigt op 31 augustus daarop volgend), dit begrip kan niet worden gebruikt aangezien de niet-bekostigde instellingen of instellingen in het buitenland wellicht van een ander tijdvak uitgaan, hetzelfde geldt voor het begrip kalenderjaar. Met «het door hem te betalen bedrag voor het volgen van onderwijs» wordt het equivalent van het (Nederlandse) collegegeld bedoeld.

Onderdeel G (Artikel 3.17. Vordering wegens eigen inkomsten studerende)

De nummering van hoofdstuk 6 is gewijzigd. De verwijzing naar de artikelen in hoofdstuk 6 is aangepast.

Onderdeel H (Artikel 3.18. Overzicht normbedragen)

In dit artikel zijn de normbedragen voor levensonderhoud en boeken en leermiddelen samengevoegd in één normbedrag: levensonderhoud.

Onderdeel I (Artikel 5.2. Vorm en duur studiefinanciering)

Het collegegeldkrediet is ook studiefinanciering en moet in het eerste lid worden uitgesloten aangezien het collegegeldkrediet niet onder de prestatiebeurs valt. Nu artikel 3.2 is gesplitst in artikel 3.2 waarin de samenstelling maanbudget voor de deelnemer staat en artikel 3.3 waarin de samenstelling maanbudget voor de student staat, moet artikel 3.3 ook worden opgenomen in het derde lid. Toegevoegd is een vierde lid om te expliciteren dat tijdens de periode dat er aanspraak wordt gemaakt op de prestatiebeurs er ook aanspraak bestaat op de basislening en de aanvullende lening. Aanspraak op het collegegeldkrediet bestaat gedurende de hele periode dat er aanspraak wordt gemaakt op studiefinanciering. Gedurende de periode, bedoeld in het derde lid, kan dus het in het derde lid bedoelde bedrag vermeerderd met het bedrag dat de studerende op grond van 3.16a kan lenen worden geleend. Het opschrift wordt gewijzigd om beter aan te sluiten bij de inhoud van het artikel.

Onderdeel J (Artikel 5.4. Lening in EER-landen)

Nu artikel 3.2 is gesplitst in artikel 3.2, waarin de samenstelling maanbudget voor de deelnemer staat en artikel 3.3 waarin de samenstelling maanbudget voor de student staat moet artikel 3.3 ook worden opgenomen in artikel 5.4. Het derde lid is opgenomen aangezien voor een opleiding als bedoeld in artikel 2.12 ook aanspraak kan worden gemaakt op collegegeldkrediet.

Onderdeel K

Het opschrift van deze paragraaf is gewijzigd zodat deze beter aansluit bij de inhoud van de paragraaf.

Onderdeel L (Artikel 5.11. Stoppen voor 1 september)

In aanvulling op de «1 februari-regel» van artikel 5.10 wordt in dit artikel de «1 september-regel» weergegeven. Zie hiervoor ook de brieven aan de Tweede Kamer van 9 december 2004 en 26 mei 2005 (Kamerstukken II 2004/05, 29 719, nr. 15 en nr. 19).

De student die op 1 februari met zijn studie begint, krijgt op deze manier ook de mogelijkheid om binnen een aantal maanden te stoppen met zijn studie en daarbij niet direct met een studieschuld uit hoofde van de prestatiebeurs opgezadeld te worden. Voorwaarde is ook hier dat geen

nieuwe aanspraak op studiefinanciering wordt gedaan voor 1 februari van het nieuwe studiejaar.

Onderdeel M (Hoofdstuk 6. Opbouw en terugbetaling studieschuld)

Paragraaf 6.1 betreft een algemeen deel.

Paragraaf 6.2 betreft debiteuren die in het studiejaar 2007–2008 of in de studie jaren daarna voor het eerst studiefinanciering ontvingen en die binnenlands belastingplichtig zijn in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001. Onder deze paragraaf vallen tevens de debiteuren (binnenlands belastingplichtig) die vóór het studiejaar 2007–2008 al studiefinanciering ontvingen maar die gekozen hebben voor de nieuwe terugbetalings-systematiek.

Paragraaf 6.3 betreft debiteuren die niet binnenlands belastingplichtig zijn alsmede debiteuren die vóór het studiejaar 2007–2008 voor het eerst studiefinanciering ontvingen.

Paragraaf 6.1. Algemeen

Artikel 6.1. Lening

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.1, ongewijzigd.

In dit artikel wordt aangegeven dat in dit hoofdstuk onder lening mede wordt verstaan de prestatiebeurs.

Artikel 6.2. Verplichting debiteur terugbetaling studieschuld

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.2, ongewijzigd, zij het dat in het eerste en het vijfde lid andere artikelnummers zijn opgenomen vanwege de gewijzigde nummering, en dat in het derde lid het begrip «gecorrigeerd verzamelinkomen» is vervangen door «toetsingsinkomen», vanwege aanpassing aan de AWIR.

Het artikel verplicht de studerende die de gehele of een deel van de lening ontvangt, tot terugbetaling van deze lening, vermeerderd met de ingevolge de wet berekende rente.

Het tweede tot en met vijfde en het zevende lid maken het mogelijk dat bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald bij welk belastbaar inkomen van de debiteur (en zijn partner) kwijtschelding van de in lening omgezette aanvullende beurs vanaf de dertiende maand mogelijk is. Deze kwijtscheldingsregeling is (inmiddels) ingevuld in het Besluit studiefinanciering 2000.

In het derde lid is het begrip gecorrigeerd verzamelinkomen vervangen door toetsingsinkomen. Via de Aanpassingswet AWIR wordt in de WSF 2000 de correctie op het verzamelinkomen en het belastbaar loon in drie jaar afgebouwd. Uitzondering hierop vormt de kwijtscheldingsregeling. Omdat deze regeling een «nieuwe» regeling is (gaat feitelijk pas per 1 januari 2006 werken) en een eenmalige actie voor betrokkenen, is het bij die regeling niet logisch met een «afbouw» begrip te werken. In het wetsvoorstel «wijziging van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen en enige andere wetten», dat op dit moment ter advisering bij de Raad van State ligt, wordt daarom voorgesteld om de correctie op het verzamelinkomen in één keer, per 2006, te laten vervallen. Vanaf dat moment wordt het begrip «toetsingsinkomen» voor de kwijtscheldingsregeling geïntroduceerd. Op die wijziging wordt met dit wetsvoorstel geanticipeerd.

Artikel 6.3. Renteberekening

Dit artikel is gedeeltelijk het oorspronkelijke artikel 6.4, zij het dat in het eerste en derde lid wordt verwezen naar een ander artikelnummer. Het artikel bepaalt op welke wijze en met ingang van welk moment de rente over de lening wordt berekend en op welk moment de rente verschuldigd is. In het tweede lid is de zinsnede «en is verschuldigd over het bedrag van iedere terugbetaling afzonderlijk» komen te vervallen. Met deze zinsnede werd voorkomen dat de rente niet fiscaal aftrekbaar zou zijn. Door invoering van de Wet inkomstenbelasting 2001 is de rente over studieleningen niet meer aftrekbaar en kan deze zinsnede derhalve vervallen.

Artikel 6.4. Terugbetalingsperiode

Het eerste lid bepaalt op welk moment de terugbetalingsperiode begint. Door aan te haken bij het moment dat een student niet meer studiefinancieringsgerechtigd is, wordt de bepaling beter uitvoerbaar. In het tweede lid wordt aangegeven dat de terugbetalingsperiode uit twee onderdelen bestaat: de aanloofase en de aflofase. Het derde lid regelt de schorsing van de terugbetalingsverplichting. De formulering van het derde lid is aangepast zodat deze beter past bij de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever en de bestaande uitvoeringspraktijk. Nu is het al zo dat de terugbetaling wordt geschorst wanneer de debiteur weer studiefinanciering gaat ontvangen, daarnaast wordt de terugbetaling geschorst wanneer de debiteur weer studerende is geworden – zonder studiefinanciering te ontvangen – en hijzelf verzoekt om opschorting van de terugbetaling. De Informatie Beheer Groep kan dit namelijk niet in alle gevallen weten. Met de wijziging van het derde lid wordt dit explicieter geregeld. Daarnaast wordt de mogelijkheid om terugbetaling op te schorten beperkt tot maximaal de diplomatermijn. Hiermee wordt voorkomen dat debiteuren zich blijven inschrijven als studerende om zo te voorkomen dat de schuld moet worden terugbetaald. Voor debiteuren voor wie nooit een diplomatermijn heeft gegolden is een afwijking van de regel dat er slechts schorsing plaatsvindt gedurende de diplomatermijn opgenomen. De afwijking betreft slechts een afwijking van de termijn, ook voor deze categorie debiteuren geldt dat de terugbetaling automatisch wordt geschorst indien ze opnieuw studiefinanciering gaan genieten. Indien de debiteur voor wie geen diplomatermijn heeft gegolden een opleiding gaat volgen zonder daarvoor studiefinanciering te genieten zal de debiteur een aanvraag tot schorsing moeten indienen. Als een studerende voordat de terugbetalingsperiode aanvangt (de «pré-aanloofase») weer studiefinanciering gaat genieten, is er geen sprake van schorsing, maar geldt dat de terugbetalingsperiode aanvangt op 1 januari volgend op de volgende maal dat de studerende ophoudt studiefinanciering te genieten.

Het vierde lid bepaalt dat, ingeval de studerende geen debiteur meer is en hij niet binnen acht weken desgevraagd aan de Informatie Beheer Groep heeft geantwoord, hij geacht wordt zijn nieuwe studieperiode te hebben afgesloten met ingang van de datum waarop hem de vraag is gesteld. Indien blijkt dat de feitelijke beëindiging van de nieuwe studieperiode eerder heeft plaatsgevonden geldt dat eerdere moment.

In het vierde lid is tevens aangegeven dat de schorsing maximaal duurt tot het einde van de op hem van toepassing zijnde diplomatermijn. In geval een studerende zowel prestatiebeurs voor een BOL-opleiding heeft genoten als voor een hoger onderwijsopleiding geldt dat de schorsing maximaal duurt tot en met het einde van de diplomatermijn die het laatste afloopt.

Artikel 6.5. Aanloophase

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.6, ongewijzigd.

De aanloophase beslaat de eerste twee kalenderjaren, derhalve de eerste 24 maanden na aanvang van de terugbetalingsperiode. Gedurende die 24 maanden bestaat geen aflosplicht. Aflossen mag dus wel. Het onverplichte karakter houdt in dat ook andere bedragen, kleiner of groter dan de maandelijke termijn, mogen worden betaald.

Artikel 6.6. Achterstallige schuld

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.8, ongewijzigd, zij het dat in het derde en het vierde lid andere artikelnummers zijn opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Het eerste lid omschrijft de achterstallige schuld. Het tweede lid bepaalt dat daarover de wettelijke rente verschuldigd is en hoe deze wordt berekend.

Het vierde lid beoogt te voorkomen dat in geval van achterstallige schuld dubbel rente wordt berekend: namelijk de rente die op basis van het tweede lid van artikel 6.6 verschuldigd is in verband met het achterstallig zijn en de rente die op grond van artikel 6.3 verschuldigd is tijdens de aflofphase.

Paragraaf 6.2. Debiteuren binnenlands belastingplichtig

Artikel 6.7. Reikwijdte

Er wordt onderscheid gemaakt tussen binnenlands belastingplichtigen in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001 (en zij die daaraan gelijk worden gesteld) en niet binnenlands belastingplichtigen. Dit onderscheid wordt gemaakt omdat het voor de Informatie Beheer Groep lastig is om informatie te achterhalen van debiteuren die niet binnenlands belastingplichtig zijn. Hierbij wordt gekeken naar de toestand in het peiljaar (dat wil zeggen: het tweede jaar voorafgaand aan het jaar waarvoor de draagkracht in de zin van hoofdstuk 6 wordt vastgesteld). Paragraaf 6.2 is van toepassing op in het peiljaar binnenlands belastingplichtige debiteuren die na studiejaar 2006–2007 voor het eerst studiefinanciering ontvingen en op debiteuren die voor studiejaar 2007–2008 voor het eerst studiefinanciering ontvingen maar die gekozen hebben voor de nieuwe terugbetalingssystematiek (op grond van artikel 6.16).

Indien een debiteur die een aanvraag heeft ingediend op grond van artikel 6.16 «buitenlands» belastingplichtig wordt, valt hij, met in achtneming van artikel 6.17, vierde lid en 6.19, vierde lid, onder paragraaf 6.3 (deze paragraaf is namelijk van toepassing op niet binnenlands belastingplichtigen).

Artikel 6.8. Vaststelling rentepercentage

Jaarlijks wordt het rentepercentage door de Minister vastgesteld. Het artikel geeft aan op welke wijze dit geschiedt.

Artikel 6.9. Aflofphase

De aflofphase is bepaald op 25 kalenderjaren, dit zijn 300 maanden. Deze periode wordt verlengd indien de debiteur gebruik maakt van de aflofvrije periode uit het tweede lid. Deze aflofvrije periode kan maximaal vijf kalenderjaren duren. Gekozen is voor kalenderjaren om aan te geven dat de aflofvrije periode per jaar (van 1 januari tot en met 31 december) kan worden opgenomen, niet per maand. Voor de goede uitvoering is in het derde lid bepaald dat bij ministeriële regeling voorschriften kunnen

worden vastgesteld met betrekking tot de aanvraag. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan voorschriften omtrent de termijn waarop een opschorting moet worden aangevraagd en het aanvragen van opschorting voor een aantal kalenderjaren tegelijk.

Artikel 6.10. Vaststelling en betaling terugbetalingstermijnen

Dit artikel bepaalt op welke wijze de betaling van de rente en aflossing gedurende de afloperiode moet gebeuren.

Artikel 6.11. Inkomensafhankelijke terugbetaling

Hier wordt bepaald op welke wijze de draagkracht van de debiteur uit inkomen op jaarbasis wordt berekend.

Hoeveel een debiteur per maand moet terug betalen is afhankelijk van het toetsingsinkomen van het huishouden waar hij deel van uitmaakt. Over elke euro die de debiteur verdient boven de draagkracht vrije voet betaalt hij 8% terug.

Het toetsingsinkomen betreft het toetsingsinkomen twee jaren voorafgaand aan het betalingsjaar, omdat de Belastingdienst dit inkomen het meest recent definitief heeft vastgesteld.

Ten opzicht van de bestaande draagkrachtregeling wordt de vrije voet verruimd en wordt de terugbetalingssystematiek eenvoudiger. De draagkrachtvrije voet in het nieuwe systeem is gelijk aan 84% van het belastbaar minimumloon voor een alleenstaande debiteur en 120% van het belastbaar minimumloon voor een debiteur met partner. In de huidige draagkrachtregeling krijgt de groep debiteuren met alleenstaande ouderkorting de vrije voet die ook wordt gehanteerd voor paren (100% van het gecorrigeerd belastbaar minimumloon). Zij zouden erop achteruitgaan wanneer in de nieuwe terugbetalingssystematiek de vrije voet voor deze groep gelijk zou worden gesteld aan die van andere alleenstaanden (84% van het gecorrigeerd belastbaar minimumloonzouden). Om dit te voorkomen wordt de vrije voet net als voorheen gelijk gesteld aan de vrije voet voor debiteuren met een partner.

Het vijfde lid is opgenomen om het voor de Informatie Beheer Groep mogelijk te maken de schuld via de annuïteitensystematiek te innen op het moment dat het voor de Informatie Beheer Groep niet mogelijk is op grond van het vierde lid bij benadering een bedrag vast te stellen.

Artikel 6.12. Terugval in inkomen

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.12, ongewijzigd.

Indien er sprake is van een terugval in inkomen wordt – op aanvraag van de debiteur – bij de berekening van de draagkracht van de debiteur van dit lagere inkomen uitgegaan in plaats van het in het vorige artikel bedoelde inkomen.

Artikel 6.13. Garantiebepalingen

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.18, ongewijzigd.

Nog resterende schuld gaat in twee situaties teniet: bij het einde van de aflofase en bij het overlijden van de debiteur.

Artikel 6.14. Omzetting van niet meer verrekenbare schulden in lening

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.19, ongewijzigd, zij het dat in het tweede lid een ander artikelnummer is opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Indien voor een studerende na het staken of beëindigen van de opleiding

een vordering ontstaat die op basis van dit artikel wordt omgezet in een rentedragende lening, moet hiervoor een rentepercentage worden vastgesteld. Om te voorkomen dat voor een dergelijke schuld een afwijkend rentepercentage wordt vastgesteld ten opzichte van de (eventuele) oorspronkelijke studielening, wordt het rentepercentage van de nieuwe lening gelijkgesteld met het rentepercentage van de bestaande lening. Hiermee wordt voorkomen dat in de terugbetalingsperiode twee verschillende rentedragende leningen met verschillende rentepercentages worden geïntroduceerd.

Indien naast de omgezette lening geen oorspronkelijk lening is afgesloten, wordt dezelfde systematiek toegepast. Ook dan is het rentepercentage van toepassing dat geldt op 1 januari volgend op het kalenderjaar waarin de studie is afgerond of gestaakt. Dit rentepercentage geldt voor een periode van vijf jaren, net als bij aanvang van de terugbetalingsperiode, bedoeld in artikel 6.3, derde lid.

Hoewel het omzetten van een schuld in een lening, gelet op de definitie van het begrip lening, betekent dat deze vanaf dat moment rentedragend is, is het niet overbodig in het vierde lid te bepalen wanneer de lening rentedragend wordt, namelijk met ingang van het tijdstip van de omzetting. Er zou anders onduidelijkheid kunnen bestaan of de rente al aanvangt vanaf het moment van het verstrekken van de (voorwaardelijke) lening, de prestatiebeurs.

Paragraaf 6.3. Debiteuren die voor studiejaar 2007–2008 studiefinanciering ontvingen en debiteuren buitenland

Artikel 6.15. Reikwijdte

Deze paragraaf is van toepassing op debiteuren die in het peiljaar niet binnenlands belastingplichtig waren in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001 en op debiteuren die voor het studiejaar 2007–2008 voor het eerst studiefinanciering ontvingen. De laatst genoemde groep debiteuren wordt op deze manier in de gelegenheid gesteld hun schuld terug te betalen onder de voorwaarden zoals die golden bij het aangaan van de schuld. Voor debiteuren die niet binnenlands belastingplichtig zijn blijft de oude annuïteitensystematiek met op aanvraag de oude draagkrachtregeling gelden. Dit omdat het voor de Informatie Beheer Groep lastig is om de inkomensgegevens te achterhalen van een debiteur die niet bekend is bij de Nederlandse Belastingdienst.

Artikel 6.16. Overstappen

Dit artikel is opgenomen om debiteuren die onder het oude terugbetalingssysteem vallen de mogelijkheid te geven onder het nieuwe terugbetalingssysteem terug te betalen. Hiermee doet de debiteur afstand van zijn cohortgarantie, voor hem geldt dan de nieuwe terugbetalingsystematiek en de nieuwe rentemaatstaf. Deze keuze kan eenmaal gemaakt worden. Mocht de debiteur daarna echter «buitenlands» belastingplichtig worden dan valt hij weer onder paragraaf 6.3, het oude terugbetalingssysteem, aangezien het voor de Informatie Beheer Groep dan lastig is zijn inkomensgegevens te achterhalen. Voor hem blijft wel de nieuwe rentemaatstaf gelden. Indien hij vervolgens weer binnenlands belastingplichtig wordt, valt hij, vanaf het moment dat hij in het peiljaar weer binnenlands belastingplichtig is, opnieuw onder paragraaf 6.2.

Artikel 6.17. Vaststelling rentepercentage

Jaarlijks wordt het rentepercentage door de minister vastgesteld. Het artikel geeft aan op welke wijze dit geschiedt. In het tweede lid wordt een uitzondering gemaakt op de algemene regel van het eerste lid: voor debi-

teuren die vóór het studiejaar 2007–2008 voor het eerst studiefinanciering ontvingen blijft de oude rentemaatstaf gelden (tenzij ze op grond van artikel 6.16 overstappen naar paragraaf 6.2, daar geldt immers de nieuwe rentemaatstaf). Het derde lid is overgenomen van het oude artikel 6.3, tweede lid.

Voor een debiteur die op grond van artikel 6.16 is overgestapt op de nieuwe terugbetalingssystematiek gaat, zodra hij niet langer binnenlands belastingplichtig is de oude terugbetalingssystematiek opnieuw gelden, echter met de nieuwe rentemaatstaf. Hiertoe is het vierde lid opgenomen.

Artikel 6.18. Aflofase

De aflofase is bepaald op 15 kalenderjaren, dit zijn 180 maanden. Deze periode kan worden verkort (artikel 6.19, tweede en derde lid, vaststelling en betaling terugbetalingstermijnen) en worden verlengd (artikel 6.25, tweede lid, op aanvraag draagkracht partner niet meetellen). In het derde lid wordt afgeweken van de 15 kalenderjaren genoemd in het eerste lid. Deze afwijking is opgenomen voor debiteuren die eigenlijk onder paragraaf 6.2 zouden moeten terugbetalen (debiteuren die na het studiejaar 2007–2008 voor het eerst studiefinanciering hebben ontvangen of debiteuren die zijn overgestapt op de terugbetalingssystematiek van paragraaf 6.2 op grond van artikel 6.16) maar die omdat ze niet binnenlands belastingplichtig zijn op grond van het terugbetalingssysteem van paragraaf 6.3 terug moeten betalen. Aangezien deze debiteuren onder paragraaf 6.2 in 25 kalenderjaren hun lening hadden mogen terugbetalen is bepaald dat ze ook onder paragraaf 6.3 in 25 kalenderjaren mogen terugbetalen.

Tevens is hiervoor gekozen omdat deze debiteuren op enig moment weer binnelands belastingplichtig kunnen worden en dan volgens de nieuwe (inkomensafhankelijke) systematiek gaan terugbetalen. Door voor deze debiteuren altijd de 25 jaarstermijn te hanteren, wordt voorkomen dat in bovengenoemde casus de terugbetalingstermijn gaat wijzigen voor de individuele debiteur. Om de terugbetalingstermijn gelijk te laten lopen met de nieuwe termijn is voor deze debiteuren ook het tweede lid niet van toepassing.

Artikel 6.19. Vaststelling en betaling terugbetalingstermijnen

Dit artikel bepaalt op welke wijze de betaling van de rente en aflossing gedurende de afloperiode moet gebeuren en gedurende de aanloopfase kan plaatsvinden.

Het systeem komt overeen met dat bij hypotheek op annuïteitenbasis: een vast bedrag dat maandelijks wordt betaald, waarbij het in dat bedrag begrepen rentebestanddeel maandelijks afneemt en het in dat bedrag begrepen aflossingsbestanddeel maandelijks toeneemt.

Artikel 6.20. Vaststelling draagkracht debiteur

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.10, ongewijzigd.

Hier wordt de debiteur die op grond van zijn draagkracht niet in staat is de vastgestelde termijn te betalen, in staat gesteld het bedrag van zijn draagkracht in plaats van de vastgestelde termijn te betalen. Deze bepaling is van belang naast de garantiebepaling van artikel 6.27. Daarvan kan immers pas gebruik worden gemaakt indien gedurende de aflofase de draagkracht van de debiteur dusdanig is, dat hij niet het volle bedrag van alle vastgestelde termijnen kan betalen.

Artikel 6.21. Draagkracht debiteur uit inkomen op jaarbasis

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.11, aangevuld met een nieuw zevende lid.

Hier wordt bepaald op welke wijze de draagkracht van de debiteur uit inkomen op jaarbasis wordt berekend. Het zevende lid is nieuw. Met dit lid wordt bestaand beleid gecodificeerd. Het betreft de toezegging aan de Tweede Kamer (bij de totstandkoming van de WSF, Aansluiting bij de Handelingen II 1993/94, 453; zie ook Uitleg 25 mei 1994, p.17) dat de draagkrachtregeling zo wordt toegepast dat niemand met een minimuminkomen terug hoeft te betalen. Daartoe wordt jaarlijks een bedrag vastgesteld dat gerelateerd is aan het niveau van de hoogste uitkering op minimumniveau. Aangezien de uitkeringsniveaus jaarlijks kunnen wijzigen en niet altijd dezelfde uitkering het hoogste bedrag zal kennen, wordt gedelegeerd aan de minister. De mogelijkheid tot differentieren voorziet in de mogelijkheid om conform de huidige praktijk – in ieder geval – een verschillend bedrag vast te stellen voor debiteuren met en zonder alleenstaande ouderkorting.

Artikel 6.22. Terugval in inkomen

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.12, ongewijzigd, zij het dat in het eerste lid een ander artikelnummer is opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Indien er sprake is van een terugval in inkomen wordt – op aanvraag van de debiteur – bij de berekening van de draagkracht van de debiteur van dit lagere inkomen uitgegaan in plaats van het in het vorige artikel, tweede lid, bedoelde inkomen.

Artikel 6.23. Andere aanpassing van draagkracht debiteur

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.13, ongewijzigd.

Hier wordt op aanvraag bij de berekening van de draagkracht van de debiteur rekening gehouden met indeling in een andere, gunstiger, tariefgroep voor de inkomstenbelasting na het tweede jaar voorafgaande aan het jaar waarvoor de draagkracht wordt gemeten. Deze bepaling is materieel gelijk aan artikel 3.12 (Tariefgroepwijziging).

Artikel 6.24. Draagkracht partner van debiteur

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.14, ongewijzigd, zij het dat in beide leden andere artikelnummers zijn opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Indien de debiteur niet voldoende draagkracht heeft om de vastgestelde termijnen te betalen, wordt de draagkracht van zijn partner gemeten en aangewend voor dat deel van de termijn dat de debiteur niet zelf kan terugbetalen.

Artikel 6.25. Op aanvraag draagkracht partner niet meetellen

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.15, ongewijzigd.

Dit is de tegenhanger van het vorige artikel: op aanvraag wordt de draagkracht van de partner niet aangewend voor gehele of gedeeltelijke betaling van de voor de debiteur vastgestelde termijn. De terugbetalingstermijn van 15 jaren wordt dan wel ingevolge het tweede lid verlengd.

Artikel 6.26. Wijziging maandelijks termijn

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.17, ongewijzigd, zij het dat in beide leden andere artikelnummers zijn opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Hernieuwde vaststelling is nodig omdat de totaalschuld, hoofdschuld plus opgelopen rente, toeneemt gedurende het jaar waarin de debiteur minder betaalt dan de vastgestelde termijn. Daardoor zullen de termijnen in volgende jaren groter worden, omdat de totale looptijd van de lening gelijk blijft. Bij de hernieuwde vaststelling wordt uitgegaan van de nog resterende maanden in de aflofase.

Artikel 6.27. Garantie bepalingen

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.18, ongewijzigd.

Nog resterende schuld gaat in twee situaties teniet: bij het einde van de aflofase en bij het overlijden van de debiteur.

Artikel 6.28. Omzetting van niet meer verrekenbare schulden in lening

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.19, ongewijzigd, zij het dat in het tweede lid een ander artikelnummer is opgenomen vanwege de gewijzigde nummering.

Onder schuld wordt hier verstaan iedere vordering die is ontstaan uit hoofde van de WSF 2000.

Indien voor een studerende na het staken of beëindigen van de opleiding een vordering ontstaat die op basis van dit artikel wordt omgezet in een rentedragende lening, moet hiervoor een rentepercentage worden vastgesteld. Om te voorkomen dat voor een dergelijke schuld een afwijkend rentepercentage wordt vastgesteld ten opzichte van de (eventuele) oorspronkelijke studielening, wordt het rentepercentage van de nieuwe lening gelijkgesteld met het rentepercentage van de bestaande lening. Hiermee wordt voorkomen dat in de terugbetalingsperiode twee verschillende rentedragende leningen met verschillende rentepercentages worden geïntroduceerd.

Indien naast de omgezette lening geen oorspronkelijk lening is afgesloten, wordt dezelfde systematiek toegepast. Ook dan is het rentepercentage van toepassing dat geldt op 1 januari volgend op het kalenderjaar waarin de studie is afgerond of gestaakt. Dit rentepercentage geldt voor een periode van 5 jaren, net als bij aanvang van de terugbetalingsperiode, bedoeld in artikel 6.3, derde lid.

Hoewel het omzetten van een schuld in een lening, gelet op de definitie van het begrip lening, betekent dat deze vanaf dat moment rentedragend is, is het niet overbodig in het vierde lid te bepalen wanneer de lening rentedragend wordt, namelijk met ingang van het tijdstip van de omzetting. Er zou anders onduidelijkheid kunnen bestaan of de rente al aanvangt vanaf het moment van het verstrekken van de (voorwaardelijke) lening, de prestatiebeurs.

Paragraaf 6.4. Partner debiteur ook debiteur

Artikel 6.29. Beide partners debiteur paragraaf 6.2

Dit artikel geeft aan op welke wijze de Informatie Beheer Groep de maandtermijn per debiteur vaststelt indien beide partners debiteur zijn. Het totale maandbedrag voor beide partners wordt vastgesteld op basis van het toetsingsinkomen van beide debiteuren. Het te betalen maandbedrag

per debiteur wordt vervolgens bepaald naar rato van inkomen. De eigen termijn gaat vervolgens van de eigen schuld af.

Artikel 6.30. Beide partners debiteur paragraaf 6.3

Dit artikel is het oorspronkelijke artikel 6.16, ongewijzigd, zij het dat een andere artikelnummer is opgenomen vanwege de gewijzigde nummering. Indien de partner van de debiteur ook debiteur is en beide debiteuren moeten op grond van paragraaf 6.3 hun lening terugbetalen, wordt de draagkracht van de partner eerst aangewend voor de betaling van de eigen vastgestelde termijn. Indien er dan nog draagkracht resteert kan dit resterende deel worden aangewend voor de (gedeeltelijke) betaling van de vastgestelde termijn van de debiteur. Dit laatste kan alleen, indien geen schriftelijk verzoek om het niet laten meetellen van de draagkracht van de partner wordt ingediend.

Artikel 6.31. Partners onderscheidenlijk debiteur paragraaf 6.2 en paragraaf 6.3

Als er sprake is van partners waarbij één debiteur op grond van paragraaf 6.2 zijn lening moet terugbetalen en de andere debiteur op grond van paragraaf 6.3 dan wordt de vastgestelde annuïteit (of in voorkomende gevallen de maandelijkse termijn uit draagkracht) van de debiteur uit paragraaf 6.3 afgetrokken van de draagkracht die is bepaald in paragraaf 6.2. Wat resteert is het bedrag dat de debiteur op grond van paragraaf 6.2 moet betalen. Dit bedrag kan nihil zijn.

Onderdelen N en O (Artikel 7.1. Herziening door IB-Groep en Artikel 7.4. Verrekening teveel toegekende en uitbetaalde studiefinanciering)

De nummering van hoofdstuk 6 is gewijzigd. De verwijzing naar de artikelen in hoofdstuk 6 is aangepast. In onderdeel N is eveneens een wijziging opgenomen die bewerkstelligd dat de Informatie Beheer Groep een beschikking kan herzien waarbij de hoogte van het collegegeldkrediet wordt vastgesteld of gewijzigd.

Onderdeel P (Artikel 9.6. Verstrekken van inlichtingen door organen met een publiek rechtelijke taak en door ziektekostenverzekeringsinstellingen als bedoeld in artikel 3.2, vierde lid)

Deze wijziging is abusievelijk niet meegenomen bij de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet.

Onderdeel Q (Artikel 10.3. Vorm waarin studiefinanciering wordt verstrekt)

Nu artikel 3.2 is gesplitst in artikel 3.2, waarin de samenstelling maandbudget voor de deelnemer staat en artikel 3.3 waarin de samenstelling maandbudget voor de student staat moet artikel 3.3 ook worden opgenomen in artikel 10.3.

Onderdeel R (Artikel 10.4. Afwijking van de artikelen 2.13 (voorheen artikel 9, zevende lid) en 2.16 (voorheen artikel 9, tiende lid); geen aanspraak of geen aanspraak meer)

De harde leeftijdsgrens van 34 jaar wordt afgeschaft. Om de regelgeving zo eenvoudig en eenduidig mogelijk te houden worden de wijzigingen in het studiefinancieringsstelsel ook van toepassing voor de groep studenten

die onder het tempobeurs-regime vallen. Voor de leeftijdsgrens moet dit expliciet in dit artikel worden geregeld. Waar het de wijzigingen in collegegeldkrediet en de terugbetalingssystematiek betreft zijn deze al automatisch van toepassing op deze groep studenten in zoverre ze ook van toepassing zijn voor studenten met een prestatiebeurs die al voor het studiejaar 2006/2007 studiefinanciering hadden ontvangen.

Onderdeel S (Artikelen 12.1c., 12.8 en 12.14)

Deze artikelen zijn inmiddels uitgewerkt.

Artikel V. WIJZIGING VAN DE WSF 2000

Omdat de Aanpassingswet AWIR een gefaseerde inwerkingtreding kent en de laatste fase hiervan ingaat ná het beoogde tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel, zijn, om ongewenste samenloop te voorkomen, een aantal wijzigingen van de WSF 2000 uit fase 3 van de Aanpassingswet AWIR gehaald en in het onderhavige wetsvoorstel opgenomen. Voor het nieuwe terugbetalingssysteem wordt al per 1 september 2007 uitgegaan van de nieuwe begrippen, voor het oude systeem moeten de «oude» begrippen nog tot 1 januari 2008 blijven gelden. Artikel V regelt dat deze begrippen per 1 januari 2008 alsnog door de nieuwe begrippen vervangen worden. De artikelen in fase 3 van de Aanpassingswet AWIR die deze wijzigingen omvatten, kunnen daarmee komen te vervallen (zie ook de toelichting bij artikel VII).

ARTIKEL VI. WIJZIGING VAN DE WTOS

Onderdeel A (Artikel 5.4. Tegemoetkoming schoolkosten)

In artikel 5.4 van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) werd verwezen naar het normbedrag boeken en leermiddelen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 3.18 van de Wet studiefinanciering 2000. Aangezien in artikel 3.18 van laatstgenoemde wet het normbedrag voor boeken en leermiddelen wordt samengevoegd met het normbedrag voor levensonderhoud kan niet langer naar het normbedrag voor boeken en leermiddelen hoger onderwijs worden verwezen. € 648,08 is 12 maal het normbedrag voor boeken en leermiddelen hoger onderwijs naar de maatstaf van 1 januari 2006. Het genoemde bedrag wordt jaarlijks op grond van artikel 11.1 van de WTOS geïndexeerd.

Onderdeel B (Artikel 11.1. Aanpassing van bedragen)

In verband met de indexering van de tegemoetkoming is artikel 5.4 opgenomen in artikel 11.1.

ARTIKEL VII. WIJZIGING VAN DE AANPASSINGSWET AWIR

Onderdelen A en B

De wijzigingen in artikel III, onderdeel A, eerste en derde lid, en de onderdelen H, I en J kunnen komen te vervallen, omdat deze wijzigingen reeds in dit wetsvoorstel zijn opgenomen.

ARTIKEL VIII. INWERKINGTREDING

Dit wetsvoorstel treedt met uitzondering van een aantal onderdelen van artikel I en de artikelen III, IV, V en VI in werking met ingang van 1 september 2007.

De onderdelen van artikel I die reeds per 1 januari 2007 in werking kunnen

treden, zijn aanpassingen van de WHW anders dan de aanpassingen die samenhangen met de invoering van het stelsel van leerrechten en de nieuwe collegegeldsystematiek; het gaat daarbij onder meer over vereenvoudiging van enkele bekostigingsbepalingen en regeling van de studielast van de masteropleidingen in het hoger beroepsonderwijs.

Artikel I, onderdeel C, betreffende de bekostigingsmaatstaven voor de instellingen voor hoger onderwijs treedt in werking per 1 januari 2008. Dit hangt samen met het feit dat de invoering van de nieuwe bekostigings-systematiek voor het hoger onderwijs wordt ingevoerd bij het begin van een nieuw kalenderjaar; immers de bekostiging loopt per kalenderjaar. Artikel V treedt ook in werking met ingang van 1 januari 2008, zie hieromtrent de toelichting op dat artikel.

Artikel III treedt in werking met ingang van 1 januari 2010; zie hieromtrent de toelichting op dat artikel.

De artikelen IV en VI treden in werking met ingang van het studiejaar 2007–2008. Voor deelnemers in het beroepsonderwijs start het studiejaar op 1 augustus 2007 en voor studenten in het hoger onderwijs op 1 september 2007.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Rutte